

” Yhteisellä matkalla ”

Kuva: Inga Koivisto

**NUORTEN UTSJOKI-
PROJEKTIN
LOPPURAPORTTI**

**NUORAIN OHJEJOKKA-PROŠEAVTTA
LOAHPPARAPORTTA**

2009

Projektin rahoittaja:
Projektin hallinnoija:
Toteuttamisajankohta:
Toteuttamiskunta:
Loppuraportti:

Raha-automaattiyhdistys
SámiSoster ry
2006–2009
Utsjoen kunta
Minna Laakko, Projektisihteeri, SámiSoster ry

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	5
ČOAHKKÁIGEASSU	6
1 JOHDANTO	7
2 PROJEKTIMATKAN VALMISTELUT JA MAISEMAT	8
2.1 Ennen matkaa	8
2.2 Matkan alussa: Ensimmäisiä havaintoja.....	9
2.3 Kartoitukset karttana ja kompassina.....	11
2.4 Matkan hallinnoija.....	12
2.5 Projektimatkan maisemat, Utsjoki toimintaympäristönä	13
2.6 Projektimatkan resurssit	14
2.7 Projektin tiedotus.....	14
3 MATKAKUMPPANIT JA PÄÄMÄÄRÄ.....	15
3.1 Ainutlaatuisena matkakumppanina saamelaiset	15
3.2 Ohjausryhmä kanssakulkijana.....	16
3.3 Useita polkuja päämäärään: Kohderyhmät ja tavoitteet.....	17
3.4 Haasteena ikäraja.....	18
4 MATKAN AIKANA TAPAHTUNUTTA	19
4.1 Oikean reitin etsimistä.....	19
4.1.1 Nuorten ääni kuuluviin.....	19
4.1.2 Ankeasta tilasta upea PutGi.....	21
4.2 Vierellä kulkemista	23
4.2.1 Toimintojen kehittämistä, tilojen etsimistä	24
4.2.2 Lyhyt kurssien riemua.....	25
4.3 Avoin kirje, muutosten mahdollisuus.....	28
4.4 Yhteisön aktivointia	29

5	PÄÄSTIINKÖ PÄÄMÄÄRÄÄN?	31
5.1	” Parempi kuin joku vuosi sitten”	31
5.2	”Chillimpi meininki”	32
5.3	”Nuorten ajatuksia on alettu kuunnella”	33
5.4	Utsjoen nuorisotyö kukoistamaan	35
6	MATKAN ARVIOINTIA	37
7	MATKAN LOPUSSA	39
	LÄHTEET.....	41
	LIITTEET	42

TIIVISTELMÄ

”Enemmän tekemistä, parempi meininki” näin kuvaili Nuorten Utsjoki-projektin merkitystä loppukartoituksessa helmikuussa 2009 yksi nuori. Nuorten Utsjoki-projekti on ollut Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama ja SámiSoster ry:n hallinnoima hanke, jota on toteutettu Utsjoen kunnan alueella vuosina 2006- 2009. Hankkeen tavoitteena on ollut nuorten elämänlaadun ja elinolosuhteiden parantuminen Utsjoen kunnassa. Toimintoja on kohdistettu kolmeen eri kohderyhmään 1) Nuoret (10- 25v) 2) Vanhemmat, lähiyhteisö, muut ammattilaiset 3) Kuntaorganisaatio. Kohderyhmiin on suunnattu toimia, joiden tavoitteena on ollut parantaa nuorten hyvinvointia monella tasolla ja tavalla. Kaikki kohderyhmät ovat olleet yhtä aikaa myös tärkeitä yhteistyökumppaneita. Esimerkiksi nuorten toimintaa ei vain järjestetty nuorille vaan toiminnassa pyrittiin ottamaan nuoret aktiivisesti mukaan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Hankkeen tärkeimmiksi työskentelytavoiksi nousivat henkilökohtainen työ nuorten kanssa, projektin omat ja eri yhteistyökumppaneiden kanssa toteutetut viikottaiset toiminnat ja tapahtumat, erilaiset lyhyt kurssit jonkin harrasteen parissa sekä koulutus- ja keskustelutilaisuudet.

Projektin aikana Utsjoen kunnan vapaa-aikasihteerin toimenkuvaan saatiin 40 % lisää työaikaa nuorisotyöhön, perustettiin nuorisovaltuusto ja kirkonkylän nuorisotila remontoitiin yhdessä nuorten kanssa. Jokaisella kylällä toimi viikottain projektin, kunnan tai seurakunnan pitämä nuortenilta. Yhdessä edellä mainittujen toimijoiden kanssa kehitettiin myös kaikkien kylien yhteinen nuorten ilta. Aikuisille järjestettiin keskustelu- ja koulutustilaisuuksia nuorten elämään liittyvistä asioista. Projektin jokaisena toimintavuotena toteutettiin kartoitukset, joiden kautta havaittiin muutoksia tapahtuneen nuorten elinolosuhteissa. Projektin alkaessa keväällä 2006 nuoret näkivät Utsjoen kunnan pääsääntöisesti ”paskaksi paikaksi”. Keväällä 2009 he kuvailivat sitä ”paremmaksi kuin joitakin vuosia sitten”. Järjestämällä erilaisia toimia ja aktivoimalla yhteisöä, projektilla on voitu parantaa nuorten elinolosuhteita ja elämänlaatua. Nuorten sanoin ” *Tekemistä on riittänyt, jos vain on ollut intoa osallistua*”, ” *Jossain määrin lisännyt hyvinolon tunnetta kun on tuntunut, että meistäki jopa välitetään.*”

Asiasanat: Nuoret, elinolosuhteet, hyvinvointi

ČOAHKKÁIGEASSU

”Eambbo dahkamuš, buoret fártá” ná árvalii Nuoraid Ohcejohka-prošeavtta mearkkašumi loahp-pagártemis guovvamánus 2009 muhtun nuorra. Nuoraid Ohcejohka-prošeakta lea leamaš Ruh-taautomáhtaovttastusa ruhtadan ja SámiSoster ro jođihan fidnu, mii lea ollašuttjuvvon Ohce-joga gielddas jagiid 2006- 2009. Fidnu mihttomearrin lea leamaš nuoraid eallinlági ja eallindiliid buorideapmi Ohcejoga gielddas. Doaimmat leat guoskan golmma sierra čuozahtjovkui 1) Nuorat (10- 25v) 2) Vánhemat, lagassearvvuš, eará ámmátolbmot 3) Gieldaorganisašuvdna. Čuozahtjoavkkuide leat čujuhuvvon doaimmat, maid ulbmilin lea buoridit nuoraid buorredili mángga dásis ja mángga láhkai. Buot čuozahtjoavkkut leat leamaš seamma áigge maid dehaláš ovttasbargoskihparat. Ovdamearkan nuoraid doaibma ii ordnejuvvon dušše nuoraide muhto sii váldojedje aktiivalaččat mielde doaimmaid plánemii ja ollašuttimii. Fidnu dehalamos bargovuohkin badjánedje persovnnalaš bargu nuoraiguin, prošeavtta iežas ja eará ovttasbargoskihpáriiguin ollašuttton vahkkosaš doaimmat ja dáhpáhusat, iešguđetlágan oanehis gursat man nu buđaldusa olis sihke skuvlen- ja ságastallandilálašvuodát.

Prošeavtta áigge Ohcejoga gieldda asttuáiggečállii doaibmagova várás ožžojuvvui 40 % lasi bargoáigi nuoraidoibmii, girkosiidda nuoraidlatnja divvojuvvui ovttas nuoraiguin, juohke gilis doaimmai vahkkosaččat prošeavtta, gieldda dahje searvigotti jođihan nuoraideahket. Ovttas ovddabealde máinnašuvvon doaibmiiguin hábmiimet maid buot giliid oktasaš nuoraideahkeda. Rávesolbmuide ordnejuvvui háleštan- ja skuvlendilálašvuodát nuoraid eallimii laktáseaddji áššiin. Prošeavtta juohke doaibmajagi ollašuttjojedje gártemat, maid bokte áicojuvvojedje nuppástusat nuoraid eallindiliin. Prošeavtta álggedettiin giđdat 2006 nuoraid mielas Ohcejoga gielda leai eanásoasis ”baika báiki”. Giđdat 2009 sii govvidedje dan ”buoret báikin go muhtun jagiid dassái”. Ordneimiin earálágan doaimmaid ja aktiveremiin servodaga, prošeavttain leat sáhttán buoridit nuoraid eallindiliid ja eallinlági. Nuoraid sániin ” *Dahkamuš leamaš doarvái ollu, go beare leamaš mokta oassálastit*”, ” *Man nu veardde lea lasihan buorredilidovddu, go lea dovdan, ahte juoba misge beroštit.*”

Áššesánit: Nuorat, eallindilit, buorredilli

1 JOHDANTO

Ei kysyjälle aina valmiita vastauksia:

Vain hento valonsäde

vain valon aavistus.

Ja raolleen jätetty ovi.

Etäällä.

-Maaria Leinonen-

Projektin alussa on paljon kysymyksiä. Hankesuunnitelmaa muutetaan käytäntöön, työstä alkaa pikku hiljaa syntyä tekijänsä näköinen. Alkutaipaleen kysymykset ovat erilaisia kuin lopputaipaleen. Mutta samanlainen aavistus piilee molemmissa. Alun aavistus siivittää työhön, kulkemaan kohti raollaan olevia ovia, avaamaan niitä ja katsomaan niiden taakse. Lopputaipaleen aavistus kiteytyy siihen, että tähän asti on tultu tämän hankkeen myötä. Mutta mitä tapahtuu hankkeen jälkeen? Varmaa lopputaipaleen aavistuksessa on se, että työn on tämän matkankin jälkeen jatkuttava. Useita ovia on vielä avaamatta.

Nuorten Utsjoki-projekti toteutettiin 2006- 2009 Utsjoen kunnassa. Kolmivuotinen rahoitus saatiin raha-automaattiyhdistykseltä ja projektia hallinnoi SámiSoster ry. Projektin tavoitteena on ollut parantaa nuorten elinolosuhteita ja elämänlaatua monella tasolla ja tavalla. Tavoitteisiin on pyritty kolmen kohderyhmän kautta 1) Nuoret 2) Vanhemmat, lähiyhteisö sekä muut nuorten kanssa työskentelevät tahot 3) Kuntaorganisaatio. Tämä loppuraportti kertoo projektista matkana, sillä tämä sana kuvaa projektia parhaiten. Loppuraportti tuo esille matkan vaiheet, onnistumiset ja haasteet. Raportissa on pyritty antamaan ääni nuorille, sillä heidän ovat olleet tämän projektin keskiössä. Heidän ajatuksiaan projektimatkan eri vaiheista tulee esille lainauksista, jotka on poimittu kartoituksista, joita on toteutettu jokaisena projektin toimintavuotena. Välillä pääset kurkkaamaan myös projektisihteerin mietteisiin päiväkirjamuistiinpanojen muodossa. Opettajien ja sidosryhmien edustajien ajatuksia tulee esille erityisesti projektin toiminnan arvioinnissa. Toivottavasti tämän loppuraportin lukemisen myötä saat aavistuksen siitä, minkälainen matka Nuorten Utsjoki-projekti tunturien sylissä on ollut.

2 PROJEKTIMATKAN VALMISTELUT JA MAISEMAT

2.1 Ennen matkaa

Nuorten Utsjoki-projekti on ollut Sámisoster ry:n hallinoina hanke, jota on toteutettu Utsjoen kunnan alueella toukokuusta 2006 huhtikuuhun 2009. Sámisoster ry on aikaisempina vuosina toteuttanut Utsjoen kunnassa lastensuojelun avohuollon tukitoimintona Bearas-projektin sekä Virkus Gilli- hankkeen syrjäkylien palvelujen kehittämiseksi. Molempien hankkeiden yhteydessä nousi esille nuorten elämään liittyvät ongelmat sekä tarve kehittää toimintoja, joilla niihin voitaisiin puuttua myönteisellä tavalla. Hankkeiden aikana havaittiin, että Utsjoen kunnassa oli vähän nuorille suunnattuja toimintoja eikä nuoret kokeneet tulevansa huomioiduiksi ja kuulluiksi yhteisössään. Paikkakunnalla ei kiinnitetty lasten ja nuorten asemaan eikä heidän kasvuympäristöönsä riittävästi huomiota. SámiSoster ry:n hankkeiden lisäksi myös muut tahot alkoivat huolestua nuorten tilanteesta Utsjoella.

Oman osansa kaikkien tahojen herättelystä hoiti myös media. Tammikuussa 2005 Inarin ja Utsjoen paikallislehti Inarilainen otsikoi huolestuttavasti “Huumeet pesiytyneet Karigasniemelle” (Inarilainen, 26.1.2005). Syksyllä 2005 Utsjoki nousi tiedotusvälineiden otsikoihin valtakunnan tasoa myöten, kun Utsjoella ilmeni ilokaasun päihdekäyttöä ([Http://yle.fi/kotimaanviikko](http://yle.fi/kotimaanviikko)). Uutisia asian tiimoilta oli runsaasti. Useimmat uutiset määrittivät käyttäjiksi nuoret ja ongelman koskevan lähinnä Utsjoen kirkonkylää (<http://arkisto.turunsaomat.fi>). Julkisuus jatkui kevään tullen mm. otsikolla “Karigasniemessä kärähti 10 huumeista” (Lapin kansa, 27.4.2006). Jo ennen julkisia otsikoita ja varmasti myös niiden siivittämänä Sámisoster ry:lle tehtiin useita esityksiä käynnistää Utsjoella hanke nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä mielekkäiden aktiviteettien kehittämiseksi yhdessä nuorten kanssa. Nuorten Utsjoki-projektin hankehakemus valmisteltiin tiiviissä yhteistyössä Utsjoen kunnan sosiaalitoimen kanssa. Raha-automaattiyhdistys myönsi hankkeelle rahoituksen niin, että projekti pystyttiin konkreettisesti käynnistämään toukokuussa 2006, jolloin projektisihteeri aloitti työt Utsjoella.

2.2 Matkan alussa: Ensimmäisiä havaintoja

”Tänään tulin eka kerran työhuoneeseeni. Terveystenhoitajan tavarat mukavasti esillä ja keltaiset verhot pirteästi ikkunoissa. Kaikki töissä alussa, uuden edellä, odotuksen jännittävä kutkutus, mahdollisuuksia mieli täynnä. Mitä kuuluu vuoden päästä, mitä mietin 5.5.2007? Sen haluan tietää.” (Päiväkirja 2006)

Utsjoen kunta antoi projektin käyttöön työhuoneen Utsjokisuun koululta. Työhuoneen sijainti mahdollisti heti alusta luontevan kanssakäymisen niin nuorten kanssa kuin koko koulun henkilökunnan kanssa. Muutaman viikon ihmettelyn jälkeen projektisihteeri kiersi Utsjokisuun koululla kaikki luokat yläasteelta lukioon sekä yläasteen luokat Karigasniemen koululla. Projektisihteeri kertoi projektista ja teetti nuorille ensimmäisen kartoituksen. Nuoret ottivat projektityöntekijän uteliaana vastaan ja vastasivat kartoitukseen ajatuksia herättävästi. Utsjoen kunta näyttäytyi toukokuussa 2006 nuorten mielestä muun muassa seuraavanlaiselta paikalta olla ja elää:

”Paska paikka.”

”Aika syrjänen.”

”Tylsä ja köyhä.”

”Harrastusvaihtoehdot täällä ovat hieman rajoitteiset.”

”Paljon kaikkea skeidaa lähetetään nuorista useimmiten aikuisten toimesta.”

”Joko hyvin tylsä, rauhallinen, liian lempeä, yksinäinen tai hauska, ongelmallinen.”

”Mielestäni nuoret ovat joutuneet ikävään välikäteen tapahtuneiden asioiden johdosta.”

”Utsjoki on kaunis ja rauhallinen paikka, täällä ei kuitenkaan ole riittävästi toimintaa nuorille.”

”Ei mitään nuorisotoimintaa.”

”Harvinaisen huono paikka tällä hetkellä. Ennen oli toisin, mutta nykyään, jotkut vanhemmat/aikuiset ovat alkaneet seuraamaan liiankin tarkkaan nuorten touhuja. Toisin sanoen ovat nostaneet pienistäkin seikoista ison asian. Eivät anna nuorten elää omaa nuoruuttaan.”

(2006 / Kartoitus)

Kartoitus kertoi omaa kieltään, vastauksista löytyi positiivisiakin kommentteja, mutta pääsääntöisesti nuoret näkivät Utsjoella elämisen negatiivisena nimenomaan harrastusvaihtoehtojen ja nuorisotoiminnan vähyden vuoksi. Yleisin sana, millä nuoret kuvailivat Utsjoen kuntaa, oli: ”Paska”. Osittain nuorten vastauksista oli luettavissa myös ahdistusta siitä, mitä esimerkiksi media kirjoitti Utsjoen nuorista ja hermostumista joidenkin aikuisten käyttäytymisestä asian tiimoil-

ta. Hankehakemusta siivittäneiden eri tahojen ajatukset nuorten tilanteesta näkyivät ja todentui-
vat myös nuorten omissa vastauksissa.

Kartoituksessa kysyttiin myös millainen olisi nuorten mielestä unelmien Utsjoki. Kysymyksen
tarkoituksena oli löytää toiveiden katto ja saada kuvaa siitä, minkälaisia ajatuksia nuorten mie-
lessä liikkuu. Unelmien Utsjoki näyttäisi nuorten silmissä tällaiselta:

*”Olisi mahdollisuus harrastaa sitä liikuntalajia mitä haluaisi ja pystyisi esim. joukkuepeleissä
muodostamaan oman joukkueen, pitäisi olla enemmän palveluja.”*

”Semmonen mihin sais kunnon laajakaistan.”

”Että olis muutaki tekemistä ko ajaa kylälle ja takasi.”

”Sellainen jossa ei eriteltäisi saamelaiset/suomalaiset hyvät/pahat nuoret.”

”Luotettais enemmän, ois joku paikka jossa vois aina olla.”

”Paljon eri harrastusmahdollisuuksia.”

”Ois r-kioski, grilli, liikuntasali ja uimahalli.”

(2006 / Kartoitus)

Alkukartoituksen vastauksia lukiessa projektin mahdollisuudet ja rajat tuntuivat samalla selkiy-
tyvän. Unelmien lisäksi oli välttämätöntä kysyä myös konkreettisia toiveita nuorilta. Mitä he
toivovat projektin saavan aikaiseksi? Toiveet kulkivat käsi kädessä unelmien kanssa. Nuoret
toivoivat projektin vaikuttavan mm. seuraaviin asioihin:

”Kaikkea rentoa ja mukavaa mihin osallistuis paljon nuoria.”

”Nuorille omat tilat jossa voi hengaila kavereiden kanssa.”

”Toivon sydämestäni, että tämä projekti saisi tämän hässäkän loppumaan täällä.”

”Enemmän diskoja ja harrastetoimintaa.

”Karigasniemen koululle sali ja edes yksi tila nuorille, jossa he voivat viettää aikaansa.”

(2006 / Kartoitus)

*”Toissapäivänä oli Karigasniemen koululla. Meni ihan mukavasti. Paljon toiveita nuorilla olisi.
Toisaalta hiipii tunne, että miten oikeasti muuttaa asioita, miten saada niistä toimivia. Riittämät-
tömyys hakkaa takaraivossa. Miten järjestää toimintoja taloudelliselta kannalta? Osallistuuko
kunta? Kuinka saada rakennettua jotakin pysyvää?” (Päiväkirja 2006)*

Nuorten toiveet ja unelmat antoivat suuntaviivat siihen mihin projektin aikana pitäisi yrittää kiinnittää huomioita. Luonnollisesti toiveita oli monenlaisia myös sellaisia mihin projekti ei varsinaisesti voi vaikuttaa, mutta paljon sellaista mihin tuntui olevan mahdollista vaikuttaa, jos mukaan muutostalkoisiin saadaan muitakin tahoja kuin projekti.

2.3 Kartoitukset karttana ja kompassina

”Tänään ei suju mikään. Nukuin yön todella huonosti. Haasteet kai pyörivät mielessä. Aamu ei auttanut käynnistymään ja --luokkalaisten kanssa ei mielestäni sujunut niin hyvin kuin eilen oppilaiden kanssa. En saanut itseäni käyntiin. Mutta oppilaat siitä huolimatta suhtautuivat kartoitukseen mielestäni vakavasti ja olivat kirjoittaneet paljon hyviä huomioita.--Olen lamaantunut. Mielessä pyörii monenlaiset asiat liittyen työhön ja elämään täällä. Mitä, jos nuoret eivät innostu tai keskusteluyhteyttä ei löydetä? Ei tavoiteta nuoria, vanhempia tai päättäjiä. Mikä olisi viisautta sittenkin täällä?” (Päiväkirja 2006)

Projektin jokaisena toimintavuonna toteutettiin kaikille yläasteella ja lukiossa oleville nuorille kartoitus, jonka tavoitteena oli saada sellaista tietoa nuorilta, jota voidaan hyödyntää toteutettaessa nuorten elinoloja parantavia toimenpiteitä. Kartoitukset toteutettiin toukokuussa 2006, tammikuussa 2008 ja helmikuussa 2009. Näiden lisäksi syksyllä 2008 toteutettiin ”mini-kartoitus” kaikille seitsemäsluokkalaisille samalla, kun heille esiteltiin projektia. Kartoituksista muodostui projektille kartta ja kompassi, jotka antoivat reittiehdotuksia ja joista välillä tarkistettiin suuntaa. Kartoituksia ei ole toteutettu kaikkien tieteellisten kriteerien mukaan. Kysymykset olisi voitu laatia paremmin arviointia ajatellen, mutta silloin niiden toteuttamiseen olisi pitänyt varata eri tavalla aikaa. Toteutetut kartoitukset ovat kuitenkin pystyneet tarjoamaan tietoa, jota muuten ei välttämättä olisi saatu. Ennen kaikkea ne ovat olleet yksi tapa saada nuorten ääni kuuluviin.

Kartoitusten kysymykset on laadittu tilanteen mukaan, joten ne eivät ole kaikkien kysymysten osalta suoraan verrattavissa keskenään. Alkukartoituksen (2006) pääpaino oli selvittää miten nuoret kokevat elämisen sillä hetkellä Utsjoen kunnassa ja mitä he toivovat. Toinen kartoitus (2008) tehtiin yhdessä Nuorisovaltuuston kanssa, jolloin kysymykset jakaantuivat palvelemaan molempien osapuolten tarpeita. Projektin kohdalla kysymykset keskittyivät toiminnan väliarviointiin. Kolmas eli loppukartoitus (2009) pyrki selvittämään ennen kaikkea sitä, mitä hyötyä Nuorten Utsjoki-projektista on nuorten mielestä ollut koko kunnan nuorille ja henkilökohtaisesti heille itselleen. Kartoitukset on toteutettu suomenkielellä. Tämä johtuu osaksi siitä, että niiden lopullinen analysointi on ollut suomenkielisen projektisihteerin vastuulla ja osin siksi, että kartoitusten ja vastausten kääntämiseen olisi tarvittu lisäresursseja ja -aikaa. Kartoitustilanteissa on kuitenkin annettu nuorille mahdollisuus vastata saameksi, vaikka kysymykset ovat suomeksi.

Kartoituksissa on kysytty sukupuoli ja luokka-aste. Loppuraportissa nämä tunnistetiedot on kuitenkin häivytetty anonyymiyden säilyttämiseksi pienistä oppilasmääristä johtuen. Jokaiseen kartoitukseen on kysytty kirjallinen lupa rehtori-sivistystoimenjohtaja Arja Alaraudanjoelta. Yhdessä nuorisovaltuuston kanssa toteutettuun kyselyyn kysyttiin lupa myös kaikilta oppilaiden vanhemmilta, lähettämällä tiedotuskirje oppilaan mukana kotiin. Utsjoella on toteutettu projektin toimintavuosina myös muiden tahojen järjestämiä kyselyjä nuorten elinoloihin liittyen. Nuorten Utsjoki-projektin tekemien kartoitusten yksi isoimmista hyödyistä on ollut se, että nuorten toiveet on saatu suoraan mahdolliselle toteuttajataholle, joten ne eivät ole jääneet eri raporttien muodossa pöydän nurkkiin pölyttymään. Esimerkiksi kaikki projektin aikana toteutetut viikonloppu mittaiset lyhyt kurssit jonkin harrastuksen parissa, ovat olleet toivottuna kartoituksissa.

2.4 Matkan hallinnoija

Sámisoster ry on hallinnoinut Nuorten Utsjoki-projektia koko hankkeen toiminnan ajan. Sámisoster ry on 1997 perustettu valtakunnallinen yhdistys, jonka kotipaikkana on Inari. Toimialueena on koko suomi, mutta erityisesti saamelaisalue. Yhdistyksen kielet ovat saame ja suomi. Sámisoster ry on ainoa saamelainen sosiaali- ja terveysalanjärjestö Suomessa. Yhdistyksen tarkoituksena on valvoa, ylläpitää ja edistää saamelaisten asemaa ja oikeuksia alkuperäiskansana sosiaali- ja terveysalalla sekä hyvinvointiin liittyvissä kysymyksissä kansallisissa ja kansainvälisissä yhteyksissä. Tarkoituksen toteuttamiseksi yhdistys seuraa saamelaisten yhteiskunnalliseen asemaan vaikuttavan lainsäädännön, hallinnon ja rahoituksen toteuttamista valtion sisäisen oikeuden ja kansainvälisten sopimusten mukaisesti. Yhdistys tekee muun muassa edellä mainituista asioista aloitteita ja antaa lausuntoja, järjestää omakustannushintaan saamenkielisiä sosiaali- ja terveysalan palveluja, harjoittaa saamelaisväestön sosiaali- ja terveysalaan kuuluvaa kehittämis-, kokeilu-, koulutus-, kuntoutus-, tiedotus-, julkaisu- ja tutkimustoimintaa. (www.samisoster.com)

Nuorten Utsjoki-projekti on ollut yksi SámiSoster ry:n kehittämishanke. Projektin työntekijät ovat työskennelleet Utsjoen kunnassa, joten fyysisesti lähimmät työtoverit ovat olleet Utsjoen seurakunnan ja kunnan työntekijät. Sámisoster ry:n muut hanketyöntekijät ympäri saamelaisaluetta ovat olleet tärkeä vertaistuki hanketyössä. Toiminnanjohtaja Ristenrauna Magga ja Toimistosiihteri Inger- Ánne Äärelä ovat mahdollistaneet työn sujuvuuden kauempana virallisesta toimistosta. Sámisoster ry:n hallitus sekä Raha-automaattiyhdistys ovat seuranneet hankkeen etenemistä kolmen kuukauden väliraporteilla ja vuosiraporteilla.

2.5 Projektimatkan maisemat, Utsjoki toimintaympäristönä

Utsjoen kunta on Suomen pohjoisin ja samalla ainoa saamelaisenemmistöinen kunta. Joulukuussa 2007 kunnan väkiluku oli 1331 asukasta. (Utsjoen kunta 2009) Saamelaisia heistä on n. 59 %. Asutus jakaantuu Utsjoen kirkonkylään, Karigasniemeen, Nuorgamiin sekä Suomen ja Norjan välisen rajajoen Tenon varrelle. Koulut sijaitsevat suurimmissa kylissä. Karigasniemellä ja Utsjokisuun koululla (Utsjoen kirkonkylä) ovat vuosiluokat 0-9 sekä Utsjokisuun koululla on myös lukio. Nuorgamissa annetaan perusopetusta vuosiluokille 0-6. Nuorgamilaiset käyvät vuosiluokat 7-9 Utsjokisuun koululla. Opetusta järjestetään saamen- ja suomenkielillä esikoulusta lukioon asti. Utsjoen kunnassa oli 0-18-vuotiaita 17,5 % vuonna 2007. (Lapin lääninhallitus, 2009.)

Kuntaa leimaa pitkät välimatkat niin oman kunnan sisällä (Utsjoen kirkonkylä - Karigasniemi 110km) kuin muihinkin lähialueiden asioimiskeskuksiin (Utsjoki - Ivalo 165 km, Utsjoki - Rovaniemi 453 km). Peruspalvelujen saaminen on keskittynyt pääosin kirkonkylään, jossa sijaitsee kunnantalo, terveysasema, vuodeosasto, kirjasto ja muut tärkeimmät palvelut. Sivukylillä palveluita on vähän tai ei ollenkaan. Lähes kaikki erityispalvelut sijaitsevat kunnan ulkopuolella. Väestön ikääntyminen on näkyvissä myös Utsjoen kunnassa, mikä haastaa taloudellisissa vaikeuksissa kamppailevan kunnan miettimään, mitä palveluja ja missä laajuudessa se voi tarjota asukkaille. Palvelujen kehittäminen on välttämätöntä myös lapsille ja nuorille pienistä ikäluokista huolimatta.

Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuonna 2005 oli lastensuojelullisten tukitoimien piirissä 0-17 -vuotiaista koko maassa ja Lapin läänissä 4,9 %, kun taas Utsjoella vastaava luku oli 15,9 %. Sosiaalitoimessa työskenteli kevääseen 2007 asti yksi sosiaalityöntekijä, jonka toimenkuva sisälsi sosiaali- ja terveystieteiden laajat tehtävät. Jos sosiaalitoimi eli ääri rajoillaan niin nuorisotyön tilanne ennen Nuorten Utsjoki-projektia oli kunnan osalta täysin hiipunut. Nuorisotyö oli jo vuosia ollut pitkälti Utsjoen seurakunnan toteuttaman nuorisotyön varassa. Kunnan nuorisotyö oli pikkuhiljaa vähentynyt 1990-luvun lopulle tultaessa, johtuen mm. kunnan erittäin tiukasta taloudellisesta tilanteesta ja sitä kautta seuranneista toimenkuvamuutoksista. Kunnan järjestämää nuorisotyötä oli viimeiset 10 vuotta ollut todella vähän, jos ollenkaan ja se keskittyi pääsääntöisesti Utsjoen kirkonkylälle, jossa kunnan ainoa nuorisotila sijaitsi. Muutoksia edes jonkin verran parempaan suuntaan saatiin kuitenkin jo heti projektin alkutaipaleella, kun Utsjoen kunta palkkasi heinäkuussa 2006 vapaa-aikasihteerin, jonka toimenkuvaan kuuluu 10 % nuorisotyötä, 40 % liikuntatyötä ja 50 % uimahallin valvontaa. Käytännössä nuorisotyön osuus tässä toimenkuvassa tarkoitti noin neljää tuntia viikossa.

2.6 Projektimatkan resurssit

Nuorten Utsjoki-projekti käynnistyi toukokuussa 2006 projektisihteerin aloittaessa työt Utsjoella. Utsjoen kunta antoi koko projektin ajaksi työntekijälle käyttöön työhuoneen Utsjokisuun koululta. Työhuone on ollut syksystä 2006 yhteinen kunnan vapaa-aikasihteerin kanssa. Projektilla oli myös vuokrattuna työhuone Karigasniemen kylätalo Sáivusta silloin, kun projektiin oli palkattuna projektityöntekijä Heidi Guttorm, jonka vastuualueena oli erityisesti Karigasniemen toiminta ja raja-alueyhteistyö.

Projektin alkuperäisenä tavoitteena oli, että hankeessa työskentelee sekä suomalainen, että saamelainen työntekijä. Rahoitus ei kuitenkaan mahdollistanut kahden koko aikaisen työntekijän palkkaamista. Projektiin palkattiin suomalainen projektisihteeriksi Minna Laakko, joka työskenteli koko hankkeen ajan Utsjoella. Saamelaisina ja saamenkielisinä projektityöntekijöinä hankkeessa työskenteli Liisa Länsman ajalla 1.3-1.5.2007 ja Heidi Guttorm ajalla 1.10.2007-30.6.2008. Työpari työskentelyn tavoitteena oli, että taustaltaan saamelainen ja suomalainen työntekijä toimisivat nuorille luonnollisena mallina siitä, että etnisiltä taustoiltaan erilaiset ihmiset voivat tehdä yhdessä työtä kehittääkseen asuin- ja toimintaympäristöä.

2.7 Projektin tiedotus

Projektista painettiin syksyllä 2006 esite, jossa ilmeni projektin tavoitteet, toiminta ja yhteystiedot. Esite jaettiin jokaiseen Utsjoen kotiin postitse. Projektista pidettiin esittelytilaisuudet kouluilla keväällä 2006 kaikille yläaste- ja lukiolaisille. Aikuisille suunnattu esittelytilaisuus pidettiin syksyllä 2006 kirkonkylällä, kylätalo Giisassa. Viikoittaisesta nuortentoiminnasta tiedotettiin lähinnä kouluilla ja muilla nuorten suosimilla ilmoitustauluilla. Isommista tapahtumista ja lyhyt kurseista tiedotettiin paikallislehti Inarilaisen yhdistyspalstalla sekä koulujen, kylätalojen ja kauppojen ilmoitustauluilla. Toimintavuosiensa aikana projektin tilaisuuksista tehtiin vähintään kerran puolessa vuodessa tai useammin juttua saamen radioon sekä Suomen että Norjan puolella ja Lapin radioon.

3 MATKAKUMPPANIT JA PÄÄMÄÄRÄ

3.1 Ainutlaatuisena matkakumppanina saamelaiset

Nuorten Utsjoki-projekti on toiminut kunnassa, jossa suurin osa asukkaista on saamelaisia. Saamelaiset ovat Euroopan unionin ainoa alkuperäiskansa. Alkuperäiskansoiksi katsotaan kuuluvaksi kansat, joiden esivanhemmat ovat asuttaneet aluetta sen valloituksen tai asuttamisen aikaan tai jo ennen nykyisten valtionrajojen muodostumista. Kansalla tulee olla tämän lisäksi myös omaperäisiä sosiaalisia, taloudellisia, kulttuurillisia ja poliittisia instituutioita ja kansan tulee itse pitää itseään alkuperäiskansana. (www.samediggi.fi.)

Vuodesta 1996 lähtien saamelaisilla on ollut kotiseutualueellaan kieltään ja kulttuuriaan koskeva perustuslain mukainen itsehallinto. Tähän saamelaisten kotiseutualueeseen kuuluvat kokonaisuudessaan Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnat sekä Sodankylän kunnassa sijaitseva Lapin paliskunnan alue. Saamelaisten itsehallintoon kuuluvia tehtäviä hoitaa saamelaisten vaaleilla valitsema parlamentti, Saamelaiskäräjät. Saamelaisten asema kirjattiin Suomen perustuslakiin vuonna 1995. Saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää kieltään ja kulttuuriaan sekä siihen kuuluvia perinteisiä elinkeinojaan. Saamen kielen käytöstä viranomaisissa on säädetty oma laki. Kielellisesti Suomen saamelaiset jakaantuvat pohjois-, inarin-, ja kolttasaa-menkielisiin. Utsjoen alueella puhutaan pohjoissaamea. (mts.)

Suomessa saamelaisuus on määritelty saamelaiskäräjälaissa ja sen pääperusteena on saamen kieli. Lain mukaan saamelainen on henkilö, joka pitää itseään saamelaisena edellyttäen, että hän itse tai ainakin yksi hänen vanhemmistaan tai isovanhemmistaan taikka isovanhemman vanhemmista on oppinut saamen kielen ensimmäisenä kielenään. Suomessa on noin 9000 saamelaista. Heistä yli 60 prosenttia asuu jo kotiseutualueensa ulkopuolella. (mts.)

Saamelaislasten hyvinvoinnista ja heidän oikeuksiensa toteutumisesta Suomen saamelaisalueella on lapsiasiavaltuutetun toimisto tehnyt tuoreen selvityksen (1: 2008). Tiedot selvitykseen kerättiin kaikista saamelaisalueen yläkouluista ja lukioista. Selvityksessä nousi esille lasten ja nuorten kokemaa tyytymättömyyttä esimerkiksi kerhotoiminnan ja harrastusmahdollisuuksien suhteen. He toivat esille myös kokemansa yksinäisyyden. Eniten tyytymättömyyttä nuoret kokivat kuitenkin nuorisotilojen puuttumisesta. (Rasmus 2008, 26.) Lapsiasiavaltuutetun selvityksessä nousseet asiat ovat suurelta osin samoja kuin projektin kartoituksissakin esille nousseet asiat. Selvitys antaa hyvän kuvan siitä minkälainen on tämän hetkinen tilanne saamelaislasten oikeuksien toteutumisessa. Selvityksessä tuodaan esille ehdotukset jatkotoimenpiteiksi, joihin kunnan eri tahojen

olisi syytä perehtyä parantaakseen tulevaisuudessa saamelaislasten ja – nuorten oikeuksien toteutumista.

3.2 Ohjausryhmä kanssakulkijana

Nuorten Utsjoki-projektille perustettiin hankesuunnitelman mukaisesti ohjausryhmä heti hankkeen alkuvaiheessa. Ohjausryhmän tehtävänä oli seurata hankkeen etenemistä hankesuunnitelman mukaisesti ja osallistua mahdollisuuksien mukaan toiminnan suunnitteluun sekä antaa vinkkejä ja taustatukea myös käytännön työn tekemiseen. Ohjausryhmään kutsuttiin edustajia eri tahoilta kuten Utsjoen kunnan sosiaali-, sivistys-, ja vapaa-aikatoimesta, Utsjoen seurakunnasta sekä hallinnoijan edustaja SámiSoster ry:stä. Sidostahojen edustajien lisäksi ohjausryhmään kutsuttiin myös nuoria. Periaatteena oli, että nuoria on edustettuna jokaisena toimintavuotena jokaiselta ”pääkylältä” eli Karigasniemeltä, Nuorgamista ja Utsjoen kirkonkylältä. Nuorten erityisenä tehtävänä oli tuoda ohjausryhmässä esille nuorille tärkeitä asioita ja toimia kaikkien ja erityisesti lähialueensa nuorten puolesta. Ohjausryhmän kokoonpano pysyi taustatahojen puolesta samana vain ihmiset vaihtuivat mm. virkavapaiden myötä. Nuorten edustajissa tapahtui myös muutoksia syksyin, kun nuoret esimerkiksi vaihtoivat muualle paikkakunnalle opiskelemaan.

Ohjausryhmään kuului kolmen toimintavuoden aikana projektityöntekijöiden lisäksi:

Utsjoen kunnan sosiaali- ja terveystyöntekijä:	vs. Jaana Länsman-Eriksen, vs. Maila Viberg, Päivi Salminen
Utsjoen kunnan rehtori-sivistystoimenjohtaja:	Arja Alaraudanjoki
Utsjoen kunnan vapaa-aikasihteeri:	Marke Rautiala vs. Harri Krogerus
SámiSoster ry:n toiminnanjohtaja:	Ristenrauna Magga
Utsjokisuun koulun apulaisjohtaja:	Tarja Halonen
POSKE/Saamelaisyksikön suunnittelija:	Sari Guttorm vs. Anne Näkkäläjärvi
Utsjoen seurakunnan nuorisotyönohjaaja:	Juha Reinola
Nuorten edustajina ovat toimineet:	Anniina Eriksen Tiia Pohjanrinne Ville Rasmus Inka Nuorgam Joni Mustola Petja Rasmus Jukka Lehmonen Pauliina Länsman Tiina Pelimanni Ella Manninen Nette Pulkkinen

Koko ohjausryhmä kokoontui yhteensä viisi kertaa projektin aikana. Ohjausryhmään kuuluneiden nuorten kanssa kokoonnuttiin tämän lisäksi vielä erikseen neljä kertaa. Erityisesti Karigasniemen edustajien kanssa kokoonnuttiin pohtimaan pariinkin otteeseen sitä, miten nuorten toimintaa kylällä voitaisiin parantaa. Nuorten aktiivisuus ohjausryhmän suhteen oli ihailtavaa. Heidän asenteestaan ja mukana olemisestaan voisi moni projektin ohjausryhmässä istuva ottaa mallia. Ohjausryhmän kokoontumisten haasteena oli löytää usealle toimijalle sopiva yhteinen aika ja myös pitkät välimatkat tuli ottaa huomioon kokousta sovittaessa. Esimerkiksi Karigasniemen nuoret joutuivat istumaan yhteensä kolme tuntia taksissa päästääkseen Utsjoen kirkonkylällä olevaan kokoukseen.

3.3 Useita polkuja päämäärään: Kohderyhmät ja tavoitteet

Nuorten Utsjoki- projektin päämääränä on ollut lyhyesti sanottuna nuorten elinolosuhteiden ja elämänlaadun parantuminen Utsjoen kunnassa. Tavoitteeseen pyrittiin kolmen eri kohderyhmän kautta 1) Nuoret 2) Vanhemmat, lähiyhteisö ja muut nuorten kanssa työskentelevät tahot sekä 3) kuntaorganisaatio. On ollut tärkeää työskennellä kaikkien eri kohderyhmien kanssa, jotta myös projektin jälkeenkin tapahtuisi muutoksia nuorten elinolosuhteissa myönteisempään suuntaan.

Projektin yhtenä vahvuutena oli hankesuunnitelmaan kirjattu tavoite, jossa määritellään nuorten osallisuutta projektissa. Projekti ei ole pitänyt nuoria vain toiminnan kohteena vaan mitä suurimmassa määrin yhteistyökumppaneina, joiden osallistuminen on ollut äärimmäisen tärkeää. Tavoitteena on ollut suunnitella, järjestää ja kehittää toimintaa yhdessä nuorten kanssa. Näin projektista ei tullut vain yksi taho, joka pyrkii vaikuttamaan nuoriin ylhäältä päin, vaan nuoret ovat voineet myös itse arvioida mitä he tarvitsevat ja haluavat. Kaiken nuorisotoiminnan tavoitteena oli pyrkimys ehkäistä syrjäytymistä ja päihdehakuisuutta sekä luoda ilmapiiriä, jossa voi oppia esimerkiksi sosiaalisia taitoja ja erilaisuuden hyväksymistä. Projektin aikana pyrittiin kehittämään sellaisia toimia joilla voidaan myönteisellä tavalla tukea nuorten kasvua, etsiä ratkaisuja ongelmien ehkäisemiseen, puuttumiseen ja käsittelyyn. Päämäärän taustalla on ollut koko ajan visio nuorten Utsjoesta, jossa nuorilla on myönteinen ja aktiivinen suhde elämään monikulttuurisessa yhteisössä, eri kielellisiin ja kulttuurisiin ryhmiin kuuluvat ihmiset arvostavat ja kunnioittavat toisiaan, toistensa historiaa, kieltä ja kulttuuria.

Nuorten oman osallisuuden vahvistamisen ja mielekkäiden vapaa-ajan toimintojen lisäämisen lisäksi projekti pyrki vaikuttamaan koko yhteisöön. Vanhempiin, lähiyhteisöön ja muihin nuorten kanssa työskenteleviin tahoihin kohdistuneen työn tavoitteena oli aktivoida parantamaan

nuorten elinolosuhteita sekä lisätä yhteisön vastuuta nuorista. Kuntaorganisaation kohdistuvan työn tavoitteena oli parantaa nuorten vaikuttamismahdollisuuksia sekä edistää nuorten tarpeiden kuulemista kunnan päätöksen teossa.

3.4 Haasteena ikäraja

Alkuperäisessä hankehakemuksessa projektin kohderyhmäksi asetettiin iältään 10–18-vuotiaat nuoret. Raha-automaattiyhdistykseltä saatiin lupa nostaa yläikäraja 25-vuotiaisiin puolen vuoden toiminnan jälkeen. Ikärajan noston perusteluina oli tavoite kehittää yhdessä muiden toimijoiden kuten sosiaali- ja työvoimatoimiston kanssa tukitoimia yli 18-vuotiaille, mutta alle 25-vuotiaille nuorille, jotka eivät opiskele, eivätkä ole työelämässä mukana. Yhteistyökumppaneissa tapahtuneet muutokset vaikeuttivat siltä osin työtä, että sen eteenpäin vieminen ei olisi ollut pelkästään projektin puitteissa mahdollista, joten sen asian aktiivisesta eteenpäin viemisestä projektin toimesta luovuttiin toisena toimintavuotena.

Ikähaarukka 10- 18-vuotiaat oli hyvä ja perusteltu rajaus, vaikkakaan käytännön työssä ei aivan ongelmaton. Toiminnan suuntaaminen 10- 12 vuotiaisiin ei ollut aivan yksinkertaista. Esimerkiksi Utsjoen seurakunta on vuosia noudattanut nuortentoiminnassa ”yläaste-alaikärajaa”. Sitä nuoremmille on suunnattuna muunlaista kerhotoimintaa. Yhdessä projektin, kunnan vapaa-aikatoimen ja seurakunnan nuorisotyön kanssa sovittiin yhteisestä linjasta noudattaa samaa alaikärajaa kaikkien tahojen nuortentoiminnassa. Käytännössä projektin toiminta suuntautui aktiivisemmin yläaste- ja lukioikäisiin. Pääperiaatteena kuitenkin toiminnan järjestämisessä pidettiin sitä, että myös 10- 12-vuotiaatkin voivat osallistua siihen mahdollisimman paljon. Tällaisia tilaisuuksia oli esimerkiksi kaikki projektin järjestämät lyhyt kurssit jonkin harrasteen parissa kuten esimerkiksi tanssikurssit ja itsepuolustuskurssi sekä ”Turvallinen nuorten netti- kampanja ja kesällä järjestetyt pelailupäivät. Karigasniemellä järjestettiin keväällä 2008 vielä erityisesti kerhotoimintaa, joka oli suunnattu 3-6 luokkalaisille. Projektin kannalta laajempi ikähaitari olisi voinut palvella ennaltaehkäisevän työn tekemisen kannalta paremmin, mutta samalla se olisi vaatinut tavoitteiden, toiminnan ja resurssien määrittämistä toisin.

4 MATKAN AIKANA TAPAHTUNUTTA

4.1 Oikean reitin etsimistä

”--Työ alkaa pienillä käytännön asioilla ja tutustumisella puolin jos toisin. Ihmisten pitää oppia tuntemaan minut ja minun heidät. On lähdettävä liikkeelle, oltava läsnä ja mukana tässä yhteisössä. On oikeastaan aika vaikeaa sopeutua siihen, että ajan täytyy antaa kulua. Mikään ei synny heti tai automaattisesti.” (Päiväkirja 2006)

”Mielenkiintoisia ensikohtaamisia. Toivoisin ettei syntyisi liian korkeaa muuria minun ja nuorten välillä vaan suhde heihin voisi muodostua avoimeksi ja luonnolliseksi. On mahtavaa päästä tutustumaan heihin. Toivoisin niin kovasti, että tarkoitus ei olisi vain minun päässäni vaan se olisi totta. Toivon, että tällä työllä ja minun johdattamisella tänne on oma merkityksensä.” (Päiväkirja 2006)

Matkan lopussa pitää aivan palauttaa mieleen minkälaisia ajatuksia alkutaipaleella oli. Päiväkirjamerkintöjen kautta muistaa sen jännittävän kutkutuksen mikä kaikkeen liittyi. Lopussa voi jopa huokaista, kun muistelee kaikkia niitä odotuksia joita työntekijä asettaa alussa itselleen ja joita aistii myös ympärillään olevan. Odotukset toimivat kuitenkin hyvänä polttoaineena työn aloittamisessa. Matkan aikana on tapahtunut paljon. Tässä loppuraportissa nostetaan esille isoimmat muutokset ja tapahtumat. Kaiken toiminnan esille tuominen ei olisi mahdollista eikä tarkoituksen mukaistakaan. Kolmen kuukauden väliraporteissa on kerrottu työn sisältö yksityiskohtaisemmin rahoittajalle ja hallinnoijalle.

Projektin alkutaipaletta voisi kuvailla oikein reitin etsimiseksi. Nuorten kartoitukset auttoivat alkuun, kertoivat toiveista ja tarpeista. Kunnan vapaa-aikasihteerin kanssa oli hyvä yhdessä pohdita yhteisiä tavoitteita. Oli todella tärkeää, että kuntaan palkattiin lähes yhtä aikaa vapaa-aikasihteerin, jolla oli intoa ja kiinnostusta lähteä elvyttämään kunnan nuorisotyötä. Alusta asti oli tosin selvää, että se tulisi vaatimaan nuorisotyölle enemmän aikaa kuin vapaa-aikasihteerin toimenkuvan mahdollistaman neljä tuntia viikossa. Kunnan vapaa-aikasihteerin palkkauksen myötä projekti pystyi toteuttamaan omaa tehtäväänsä paremmin eikä siitä tullut kunnan nuorisotyön paikkaaja, vaikka alussa sellaisia toiveita ja tarpeita tuntui eri tahoilla olevankin.

4.1.1 Nuorten ääni kuuluviin

Projektin yhtenä tavoitteena oli parantaa nuorten vaikuttamismahdollisuuksia. Hankesuunnitelmaan oli kirjattu esimerkiksi nuorisovaltuuston perustaminen kuntaan. Kunnan vapaa-aikasihteerin kanssa tämän tehtävän toteuttamiseen lähdettiin yhdessä. Nuorisovaltuuston perustamista kuntaan tuki myös uusi nuorisolaki, joka astui voimaan 1.3.2006. Nuorisolain mukaan

nuorille tulee järjestää mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja – politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn ja nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa (www.finlex.fi). Nuorisovaltuustotoimintaa on pyritetty onnistuneesti monissa Lapin kunnissa useita vuosia. Utsjoen nuorisovaltuustotoiminnan käynnistämiseen pyydettiin apua naapurikunta Inarista. Osa Inarin nuorisovaltuuston edustajista kävi syksyllä 2006 esittelemässä toimintaa sekä Utsjokisuun että Karigasniemen kouluilla. Toisten nuorten vierailu innosti Utsjoen kunnan nuoria asettumaan ehdolle yllättävän runsas lukuisesti.

KUVA 1: Ensimmäinen Nuorisovaltuuston äänestys 15.12.2006

Kuva: Minna Laakko

Nuorisovaltuusto toiminta käynnistyi tammikuussa 2007. Aluksi mukana toiminnassa olivat sekä kunnan vapaa-aikasihteri, että projektisihteri. Projektin loppupuolella vastuu toiminnasta siirtyi luonnollisesti kokonaan kunnan vapaa-aikasihterille.

Ensimmäisenä toimintavuonna samaan aikaan nuorisovaltuustotoiminnan käynnistämisen kanssa lanseerattiin myös Inarin kunnassa käytetyt ”Selvä Peli” - toiminnan periaatteet Utsjoen nuorisotoimintaan. Esimerkiksi nuorille pidetyissä discoissa ei oltu aiemmin riittävästi kiinnitetty huomiota alaikäisten alkoholin käyttöön. Syksystä 2006 lähtien on nuorisotoiminnassa noudatettu 0-promillen periaatetta. Syksystä 2007 on jokaisessa nuorisotoimen järjestämässä yli 12-vuotiaiden discossa ollut myös puhallutus. Myös kaikki yli 18-vuotiaat discoon halunneet on puhallutettu ja kaikille ikään katsomatta on sama 0-promillen sääntö. Päihtyneenä olleiden alle 18-vuotiaiden vanhemmille on aina ilmoitettu asiasta ja pyydetty hakemaan lapsi kotiin. Puhallutukseen on päädytty sen vuoksi, että se jättää pois työntekijöiden (ja muiden) arvailut siitä, onko

nuori nauttinut alkoholia vai ei. Nuoret itse eivät ole kokeneet puhalluttamista ongelmallisena vaan pikemminkin olleet tyytyväisiä siihen, että näin systeemi on tasapuolinen, kun jokainen discossa olija puhallutetaan.

4.1.2 Ankeasta tilasta upea PutGi

Alkutaipaleen aikana saatiin yhteistyössä Utsjoen kunnan vapaa-aikatoimen kanssa aikaiseksi myös Utsjoen kirkonkylän nuorisotilan remontti. Utsjoen kunta haki opetusministeriöltä nuorisotiloille suunnattua korjaus- ja kunnostamisrahaa, jota myönnettiin 3000 euroa. Tällä määrärahalla ja kunnan omavastuusuudella aloitettiin remontoiminen. Remontti tuli todella tarpeeseen, sillä tila oli erittäin epäkäyttönöllinen, huonosti varusteltu ja varsin ankea. Nuorten Utsjoki-projekti antoi oman työpanoksensa nuorisotilan kuntoon saattamiseen osallistumalla siihen alusta loppuun.

Työaika tosin kuluikin yllättävän paljon, mutta oli sen arvoista. Tilan kunnostus aloitettiin huhtikuun 2007 lopulla ja avajaisia vietettiin kesäkuun puolessa välissä. Kaikista merkittävintä remontissa oli se, että kirkonkylän nuoret olivat itse alusta asti suunnitelmassa ja toteuttamassa remonttia. Reilun kahden kuukauden aikana nuoret osoittivat oppimiskykynsä, taitonsa ja sitkeytensä. He antoivat oman aikansa valittamatta, kun tiesivät, että paikka on heitä varten. Kaiken kaikkiaan kaksikymmentä nuorta antoi oman panoksensa tilan kuntoon saattamiselle. Sen lisäksi muutama nuoren vanhempi tai muu aikuinen kävi hankalissa paikoissa auttamassa. Nuorisotilalla ei ollut varsinaista nimeä aiemmin, joten nuorille järjestetyn nimikilpailun myötä paikka sai nimekseen PutGi.

KUVA 1: Utsjoen kirkonkylän nuorisotila ennen remonttia

Kuva: Tapio Guttorm

KUVA 2: Utsjoen kirkonkylän nuorisotila PutGi remontin jälkeen

Kuva: Minna Laakko

Loppukartoituksessa useat nuoret mainitsivat projektin hyödyn olleen esimerkiksi juuri siinä, että kirkonkylälle saatiin nuorisotila PutGi. Karigasniemen ja Nuorgamin nuoret ovat toivoneet samanlaista tilaa, sillä heidän kokoontumispaikkansa ovat kappelilla, rukoushuoneella tai kylätalolla. Näitä paikkoja ei ole tehty varsinaisiksi nuortentiloiksi, mikä näkyy kaikessa. Utsjoen kirkonkylän nuorilla on käytettävään PutGen lisäksi myös seurakunnan viihtyisiä nuortentila Kulmakivi. Fyysisten tilojen eriarvoisuus on valtava eri kylillä asuvien nuorten kesken. Tämä ei ole vain Utsjoen ongelma vaan tähän kiinnitettiin huomioita myös lapsiasiavaltuutetun selvityksessä (1:2008) koko saamelaisalueella. Selvityksessä kehoitettiin järjestämään nuorisotiloja myös kuntakeskusten ulkopuolelle (Rasmus, 36).

Projektin aikana erityisesti Karigasniemellä pyrittiin löytämään tila, joka voitaisiin remontoida nuorten kanssa, mutta sitä ei etsinnöistä huolimatta löytynyt. Erilaisia kompromissiratkaisuja haettiin esimerkiksi lahjoittamalla Karigasniemen kylätalo Sáivuun PutGen vanha biljardipöytä ja kappelilla pidettyihin nuorteniltoihin tuotiin mukana mm. erilaisia pelejä ja lehtiä sekä musiikkia, jotta viihtyvyys olisi edes hieman parempi. Syksyllä 2008 ideoitiin kunnan vapaa-aikasihteerin kanssa tilojen puutteen ratkaisemiseksi liikkuva nuorisotila. Käytännössä erilaisia nuorisotilan elementtejä hankittaisiin niin, että niitä voidaan kuljettaa mukana ja osa sijoittaa nuorten kohtaamispaikkana toimivaan tilaan, kuten kylätaloon tai kappeliin. Liikkuvaan nuorisotilaan haettiin avustusta opetusministeriöltä ja sopivasti myöntävä vastaus 3000 euron rahoituk-

selle saatiin projektin viimeisenä päivänä. Utsjoen kunnan vapaa-aikasihteeri jatkaa liikkuvan nuorisotilan kehittämistä ja nuorisotilatoimintojen tasapuolistamista eri kylillä.

4.2 Vierellä kulkemista

”Vaikka edellinen merkintä on tehty monta kuukautta sitten, se ei tarkoita etteikö olisi tapahtunut mitään. On tapahtunut paljon, paljon asioita monella tasolla.--Olen tuntenut viiltävää kipua joidenkin nuorten puolesta.-- Olen kulkenut --rinnalla, välillä ollut kuin sisällä hyytelössä, ollut nuorisotyöntekijä, isosisko, äidin korvike, kaveri, ruuanlaittaja, tavaroiden etsijä. Välillä nuoret ovat hermostuneet minuun, holhoamiseeni, uteluihini, tiukkapiipoisuuteen tai siihen, kun en ole osannut antaa heille sitä mitä he olisivat eniten tarvinneet, en ole osannut lukea kaikkia viestiä. Elämän makuinen matka on ollut tämä toveruus. (Päiväkirja 2007)

Pikku hiljaa kuukausien edetessä projekti löysi reittinsä mitä kulkea, vaikka epävarmuus tuntuukin kuuluvan hanketyön olennaiseksi seuralaiseksi. Tärkeimmiksi työskentelytavoiksi nousivat henkilökohtainen työ nuorten kanssa, eri yhteistyökumppaneiden kanssa toteutetut toiminnot kuten nuortenillat ja tapahtumat, erilaiset lyhyt kurssit jonkin harrasteen parissa sekä koulutus- ja keskustelutilaisuudet. Henkilökohtainen työ muodostui luontevaksi työskentelymetodiksi projektisihteerille. Työhuone koululla mahdollisti nuorten päivittäisen kohtaamisen. Nuorten kanssa keskusteltiin kaikesta maan ja taivaan väliltä hyppytunneilla ja välitunneilla. Tapaamisia sovittiin nuorten kanssa myös kouluajan ulkopuolelle, jolloin aikaa oli enemmän ja oli mahdollista hakea rauhallinen keskustelutila. Projektisihteeri toimi myös tukihenkilönä koko projektin ajan.

Loppukartoituksessa kysyttiin mitä hyötyä projektista on ollut nuorelle henkilökohtaisesti? Useat nuoret toivat esille henkilökohtaisen työn merkityksen:

”Olen saanut jutella ja kertoa mielestäni ja tunteistani.”

”Työntekijä, jolle avautua.”

”On ollut juttuseuraa hyppytunneilla.”

”Juttukaveri, tuki.”

”Työntekijän kanssa on voinut jutkailla kaikista asioista.”

”Stressi on kadonnut aina, kun on saanut puhua huolista työntekijälle.”

(2009/ Kartoitus)

Tutussa työhuoneessa koululla on onneksi projektin jälkeenkin kuunteleva aikuinen tavattavissa, kun huone jää kunnan vapaa-aikasihteerin käyttöön.

4.2.1 Toimintojen kehittämistä, tilojen etsimistä

Toisen toimintavuoden erityisenä tavoitteena oli parantaa kylien tasapuolisuutta nuorille tarjottujen toimintojen suhteen. Kartoituksissa on pyritty selvittämään nuorten harrastustoiveita ja niiden kautta onkin saatu esille, mitä eri kylien nuoret kaipaavat. Karigasniemen nuorilla on koko kolmen vuoden ajan säilynyt toive omasta liikuntasalista ja nuorisotilasta. Karigasniemellä ei ole minkäänlaista liikuntasalia ja nuorteniltojen pitopaikkana on toiminut pääasiassa Karigasniemen kappeli. Karigasniemeläiset ovat aiemmin käyttäneet Outakosken (30m Karigasniemeltä Utsjoelle päin) lakkautetun koulun salia. Kunta vuokrasi sitä tuolloin yksityiseltä omistajalta. Säästösyistä kunta lopetti salin vuokraamisen keväällä 2007. Tällöin loppui myös seurakunnan liikuntakerho, koska myös he olivat käyttäneet samaa salia. Yhdessä seurakunnan kanssa lähdettiin hakemaan ratkaisua salin puuttumisen tuskaan. Koska sellaista ei projektin eikä minkään muunkaan tahon resursseilla voitu rakentaa, täytyi keksiä jotakin muuta.

Helipotusta tilanteeseen haettiin Norjan puolelta, josta yhdessä seurakunnan kanssa vuokrattiin liikuntasali kerran viikossa 1½ tunnin ajaksi. Matkaa salille Karigasniemen kylältä kertyi yhteensä noin 50 km. Liikuntakerhoon saivat osallistua kaikki kouluikäiset lapset ja nuoret. Kustannuksiltaan liikuntakerhon pitäminen Norjan puolella ei kyydityksen vuoksi ole halvin mahdollinen, mutta niin kauan kuin muuta tilaa ei ole, se on ainut toimiva vaihtoehto. Projekti pyöritti toimintaa seurakunnan kanssa kevään ja syksyn 2008. Kunta otti projektin paikan toiminnan pyörittämisestä keväällä 2009. Tulevaisuuden haasteena on saada toiminnalle taloudellista tukea, koska esimerkiksi kunnan nuorisotyön budjetista tämä yksittäinen toiminta syö jo matkakorvauksineen ison osan.

Yhteistyö Utsjoen seurakunnan nuorisotyön kanssa on ollut hedelmällistä. Erityisesti vastavuoroinen tuki on korostunut silloin, kun kunnan vapaa-aikasihteerin toimi ei ole ollut vakinaisen viranhaltijan täyttämä. Sijaisen mahdollisuus kehittämistyöhön ei ison työalan hallitsemisen lisäksi ole aina mahdollista. Seurakunnan kanssa haettiin ratkaisua liikuntasaliongelmiaan ja kehitettiin mm. nuorteniltatoimintaa. Projektin alkutaipaleella Karigasniemellä ja Nuorgamissa oli jonkin aikaa seurakunnan pitämät nuortenillat sekä projektin ja kunnan yhdessä pitämät nuortenillat. Kunnan vapaa-aikasihteerin virkavapaan aikana (Syksy 2007- kevät 2008) seurakunnan nuorisotyönohjaaja ja projektisihteerit päättivät taloudellisesti järkevöittää toimintaa vuorottelemalla nuorteniltoja. Karigasniemen ja Nuorgamin illoissa vuorottelevat seurakunta ja projekti ja kirkonkylällä taas kunta ja seurakunta. Näin saatiin jokaiselle isommalle kylälle Nuorgamiin,

Karigasniemeen ja kirkonkylälle joka viikko joko seurakunnan, kunnan tai projektin pitämä nuortenilta. Projektin päättyessä toiminnoissa vuorottelevat seurakunta ja kunta. Karigasniemellä on myös kyläyhdistys aktivoitunut pitämään kylätalolla nuorteniltoja, mikä on upea esimerkki siitä kuinka useat tahot voivat tehdä oman osuutensa nuorten hyvinvoinnin lisäämiseksi.

Yhdessä kunnan ja seurakunnan kanssa kehitettiin myös kaikkien kylien yhteiset nuortenillat. Yhteisiin nuorteniltoihin järjestettiin kyyti jokaiselta kylältä, oli tapaaminen sitten Karigasniemellä tai Nuorgamissa. Taloudellisesti tämäkin toiminto vaati juuri matkojen osalta erityistä panostamista, mutta illat ovat olleet erittäin suosittuja. Porukan kokoaminen noin 1½ kuukauden välein on mahdollistanut erilaisten toimintojen järjestämisen isommalla porukalla. Mielekkäiden toimintojen lisäksi nuoret ovat päässeet tutustumaan toisiinsa paremmin.

4.2.2 Lyhyt kurssien riemua

Projektin yhdeksi työskentelymuodoksi valittiin lyhyt kurssit, jotka tarkoittivat viikonlopun mittaisia intensiivisiä kursseja jonkin harrasteen parissa. Lyhyt kurssit toteutettiin nuorten toiveiden pohjalta ja se oli varmasti yksi syy niiden suosioon. Utsjoen hankaluutena on monipuolisen harrastustoiminnan tarjoaminen. Ongelmana on, että pienestä väestömäärästä ei nuoria kiinnostavien harrastusten vetäjiä välttämättä löydy eikä nuorisotyöntekijäkään aina kaikkia lajeja hallitse. Sen vuoksi projekti päätyi tilamaan useammat lyhyt kurssien opettajat muilta paikkakunnilta, lähinnä Rovaniemeltä. Paikallisia osaajia käytettiin, jos heitä oli. Heitä löydettiin esimerkiksi joiku ja teatteripajojen vetämiseen. Projektin aikana tutustuttiin mm. useamman kerran tanssimaailmaan hiphopin, discon, raggan ja reggaen opetuksen myötä. Musiikkia ja itsepuolustusta ehdittiin myös harjoitella. Harmittavaa oli se, että liikuntasalin olemassa olo rajasi projektin toteuttamien lyhyt kurssien pitämisen Utsjoen kirkonkylään. Nuoret toivat lyhyt kurssien hyödyn esille väliaikakartoituksessa seuraavasti:

”Opin tanssimaan”

”Oppii aina jotain uutta ja saanut liikuntaa”

”Saa enemmän harrastusmahdollisuuksia”

”Tekemistä on lisää ja uusia harrastusmahdollisuuksia”

(2008/ Kartoitus)

Lyhyt kurssien järjestäminen projektin jälkeen riippuu täysin eri tahojen mahdollisuuksista taloudellisesti järjestää kurseja. Kurssit ovat kalliita, koska vetäjälle maksetaan yleensä matkakorvaus, majoitus ja palkkio. Sen lisäksi tulevat ruokailut nuorille ja kyydit. Projektissa päätettiin tarjota kyydit kaikille kurssille haluaville, jotta tasapuolisuus toteutuisi. Karigasniemen nuorilla ei muuten olisi ollut minkäänlaista mahdollisuutta osallistua lyhyt kursseille. Lyhyt kurssien järjestäminen onnistuu Utsjoen kunnassa edelleen, mutta se vaatii eri tahojen yhteistyötä.

4.2.3 Orastavia muutoksia huomattavissa

Alkukartoitus nosti esille monia haasteita nuorten tilanteessa. Aikaisemmissa kappaleissa on jo tuota vähän esille sitä, miten projektin aikana suhtautuminen tuntui muuttuvan. Projektin väliaikakartoituksessa tammikuussa 2008 pysähdyttiin miettimään mihin on tultu ja minne pitäisi jatkaa. Nuorilta kysyttiin sama kysymys kuin ensimmäisessä kartoituksessa: ”Millaiseksi paikaksi nuoret kokevat Utsjoen kunnan olla ja elää?” Tammikuussa 2008 Utsjoki näytti tältä:

”Aika tylsä paikka. Välillä tuntuu että me ollaan eristyksessä muista paikoista.”

”Ihan hyvä paikka. Lukiolaisilla on niin paljon tekemistä, niin ei oikein ehdi keskittymään niin paljon tähän olemiseen ja elämiseen.”

”Toiminnasta on hieman puutetta mutta on se kehittynyt.”

”Keskivertoa huonompi”

”Loistava, rauhaisa, ei huumeita,”

”Utsjoki on ihan hyvä paikka mutta Nuorgam on ihan turha paikka, siellä ei tapahdu mitään.”

”Hieno paikka.”

”Aktiviteettäjä löytyy jos niitä haluaa löytää. Pystyy nauttimaan paljon luonnosta”

(2008/ Kartoitus)

Väliaikakartoituksessa kysyttiin myös projektiin liittyviä arviointikysymyksiä, jotka toistuvat loppukartoituksessa. Nuorilta kysyttiin mitä hyötyä projektista on yleensä ollut Utsjoen kunnan alueella asuville nuorille? Nuoret näkivät asian tammikuussa 2008 mm. seuraavasti:

”Tekemistä ja kaikkea. Ei kuole tylsyyteen.”

”En tiedä. Että niillä on ollut edes jotain tekemistä.”

”Parempaa hyötyä kuin edellisvuosina.”

Enemmän harrastusmahdollisuuksia paitsi ei ainakaan paljoa Karigasniemellä.”

”Putgi.”

” Ei tarvitse juoda enää niin paljon, kun on muutenkin niin paljon hauskaa tekemistä selvin päin.”

”iloa elämään.”

”Nuoret ovat saaneet ääntä kuuluviin.”

” Jossain määrin lisänny hyvinolon-tunnetta kun on tuntunut että meistäki jopa välitetään.”

”On voinut kokoontua yhteen ja viettää aikaa”

”Kyllien nuorten välit ovat parantuneet.”

(2008/ Kartoitus)

Nuorilta kysyttiin myös, mitä hyötyä heille on henkilökohtaisesti ollut projektista, he vastasivat esimerkiksi näin:

”Ei paljon mitään.”

”On ollu vähän enemmän toimintaa.”

”Sosiaalista toimintaa, uusia kavereita”

”Vihdoinkin Utsjoella tapahtuu, muutakin tekemistä kun kotona mähönny.

”Päässyt näkemään muitakin nuoria kunnan alueelta.”

”Ei tule mieleen, en ole huomannut mitään eroa missään”

” Työntekijästä on hyötyä ja muutenkin kokenut hyväksi jutuksi.”

(2008/ Kartoitus)

Väliaikakartoituksissa näkyi, että projekti oli edennyt suurilta osin tavoitteiden mukaisesti. Orastavia muutoksia oli nuortenkin mielestä tapahtunut, mutta tehtävää viimeiselle vuodelle jäi vielä paljon. Nuorten vastauksista huomasi, että osa nuorista koki, ettei heillä ollut mahdollisuutta osallistua toimintoihin riittävästi ja, että osa Karigasniemen ja Nuorgamin nuorista koki toiminnan olevan keskittynyt pääasiassa kirkonkylälle. Tasapuolisen tunteen luominen toiminnassa oli haastavaa. On selvää, että Utsjokisuun koulua käyvillä nuorilla on ollut parempi mahdollisuus esimerkiksi keskusteluihin projektisihteerin kanssa, koska hän on asunut kirkonkylällä ja hänen työhuoneensa on toiminut koululla. Näin hän on ollut helposti tavoitettavissa ja läsnä arkipäivän elämässä.

4.3 Avoin kirje, muutosten mahdollisuus

”Yhteiskunta voi tyydyttää monia hyvin tärkeitä ihmisen fyysisiä ja aineellisia perustarpeita, mutta joissakin elintärkeissä asioissa viralliset instituutiomme ovat täysin avuttomia. Jokaisella ihmisellä on tarve tulla ymmärretyksi, hyväksytyksi ja rakastetuksi, mutta virallisella yhteiskunnalla ei ole oikeastaan mitään keinoja taata näitä asioita kansalaisilleen. Instituutiot eivät osaa rakastaa, ottaa syliin tai antaa anteeksi.” (Lindqvist 1984,66.)

Ihmiset instituutiossa tekevät välittämisen työn, siksi on tärkeää, että on niitä ihmisiä, jotka voivat ottaa syliin, jotka voivat rakastaa ja antaa anteeksi. Nuoret tarvitsevat lähelleen läsnä olevia aikuisia. Sellaisia aikuisia pitää olla ennen kaikkea kotona ja lähipiirissä. Myös eri tahot kuten seurakunnat, kunnat ja järjestöt voivat tehdä oman osansa siihen, että nuorilla on riittävästi turvaverkostoa ympärillä. Utsjoen kunnan panos nuorten hyvinvointiin nuorisotyön kautta oli vuosia ollut heikko. Nuorisotyö yhtenä turvaverkostona oli näivettynyt. Nuoret itse kokivat, että heistä ei välitetä, heitä ei oteta huomioon eikä heitä kuunnella kunnassa. Sen vuoksi oli tärkeää, että projektin kohderyhmänä olivat myös aikuiset ja kuntaorganisaatio. Kuntaorganisaation kohdistuvan työn tavoitteena oli parantaa nuorten vaikuttamismahdollisuuksia sekä edistää nuorten tarpeiden kuulemista kunnan päätöksen teossa. Tähän tavoitteeseen pyritään projektin päättymisen jälkeenkin nuorisovaltuustotoiminnalla. Se on yksi askel siihen, että nuoret voivat saada ääntään kuuluviin heitä koskevissa asioissa. Nuorisovaltuustotoiminta ehti oikeastaan vasta ohittaa ns. ”harjoitteluajan” projektin toiminnan aikana. Projektin jälkeen alkaa todellinen työ, kun toimintamalli on tullut nuorille tutuksi. Onneksi nuorten tukena työskentelyssä on kunnan vapaa-aikasihteeri.

Kuntaorganisaation toimintaan pyrittiin vaikuttamaan myös keskustelemalla kunnan luottamushenkilöiden kanssa. Projektin aikana heille tarjottiin yhdessä Lapin lääninhallituksen kanssa tilaisuus keskustella esimerkiksi kunnan päihdeasioista, järjestämällä ”päihdeasiat pöydälle” kuntakierros myös Utsjoella elokuussa 2007. Konkreettisesti projekti vaikutti kunnan päätökseen tekoon avoimelle kirjeellä sivistyslautakuntaan. Projektin aikana tuli hyvin esille kunnan vapaa-aikasihteerin toimen haavoittuvuus ja toimimattomuus. Projektisihteeri kirjoitti keväällä 2007 Utsjoen kunnan sivistyslautakunnalle avoimen kirjeen nuorisotyön tilanteesta Utsjoella. Siihen mennessä oli täysin selvää, ettei kunnan 10 % panos nuorisotyöhön vapaa-aikasihteerin toimenkuvasta ole riittävä. Kirjeen pääkohtana oli nuorisotyöhön satsattavan prosenttiosuuden muuttaminen, joka vaati toimenkuvamuutosta. Sivistyslautakunta käsitteli kirjeen kesäkuun (12.6.2008) kokouksessaan ja velvoitti vs. vapaa-aikasihteeriä tekemään nuorisotyön suunnitelman tuleville vuosille olemassa olevilla resursseilla ja arvion lisäresursseista seuraavaan sivistyslautakunnan kokoukseen. Vs. vapaa-aikasihteeri teki esityksen, jossa vapaa-aikasihteerin

toimenkuvaan kuuluisi 50 % nuorisotyötä (aiemman 10 % sijasta) ja toinen 50 % olisi liikunta-toimen työtä. Sivistyslautakunta, kunnanhallitus ja kunnanvaltuusto käsittelivät ehdotuksen ja hyväksyivät sen. Utsjoen kunnan nuorisotyön tilanne työntekijän työpanoksen suhteen parani kertaheitolla 40 %. Päätös oli ja on erittäin merkittävä Utsjoen kunnan nuorisotyön tulevaisuuden suhteen.

4.4 Yhteisön aktivointia

Projektin aikuiskohderyhmään kuului luonnollisesti myös nuorten vanhemmat ja lähiyhteisö sekä muut nuorten kanssa työskentelevät tahot. Heihin kohdistuneen työn tavoitteena oli aktivoida yleensäkin parantamaan nuorten elinolosuhteita sekä lisätä yhteisön vastuuta nuorista. Aikuisille suunnatun työn toimintamuodoksi valittiin erilaiset keskustelu- ja koulutustilaisuudet. Aiheeksi valittiin nuorten elämään liittyvät ajankohtaiset ilmiöt ja asiat. Keskustelu- ja koulutustilaisuuksia suunniteltiin aluperin toteutettavaksi yhdessä Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen (POSKE) saamelaisyksikön kanssa ja heidän kanssaan tehtiin aikataulut tilaisuuksille, mutta käytännössä projekti järjesti tilaisuudet yksin. Myöskään alkuperäinen aikataulu tai luentojen aiheet eivät toteutuneet vaan tilaisuudet suunniteltiin sen mukaan mikä kulloinkin oli ajankohtaista ja mikä aikataulu tilaisuuteen pyydetylle luennoitsijalle oli sopivin.

Tilaisuudet aloitettiin projektin esittelyllä marraskuussa 2006 Utsjoen kylätalolla, tammikuussa 2007 Päihde- ja huumeclinikka Rompusta Rovaniemeltä saatiin vastaava päihdetyöntekijä Johanna Puolakka avaamaan näkökulmia nuorten päihteiden käyttöön. Iltatilaisuudet järjestettiin vanhemmille sekä Karigasniemellä että Utsjoella. Utsjoella järjestettiin vielä päivätilaisuus eri ammattilaisille, jotka toimivat nuorten parissa. Toukokuussa 2007 kierrettiin Mannerheimin lastensuojeluliiton kouluttamien vetäjien kanssa Karigasniemi, Utsjoen kirkonkylä ja Nuorgam ”Turvallinen nuorten netti” - tapahtuman parissa. Nämä tilaisuudet suunniteltiin yhdessä Utsjoen MLL:n paikallisyhdistyksen kanssa. Elokuussa 2007 projekti järjesti nuorten parissa työskenteleville ammattilaisille ja asiasta kiinnostuneille Sadutus-koulutuksen Utsjoella ja marraskuussa 2007 toivotun tilaisuuden saamelaisten asuntola-ajoista, jonka alustajaksi saatiin Minna Rasmus. Hän oli tehnyt aiheesta Pro gradu työnsä ”Pakko lähteä, pakko pärjätä” - Saamelaislasten selviytymisstrategioita Suomen kansakoulun asuntoloissa 1950–1960-luvuilla. Keväällä 2008 suunniteltu keskustelutilaisuus peruuntui vetäjälle tulleiden esteiden vuoksi. Syksy 2008 ja projektin viimein kevät 2009 olivat muun toiminnan täyttämisiä, joten aikuisille suunnattuja keskustelutilaisuuksia ei järjestetty.

KUVA 3: Koulutus- ja keskustelutilaisuus aikuisille Utsjoen kirkonkylällä

Kuva: Minna Laakko

Koulutus- ja keskustelutilaisuudet olivat suosittuja etenkin kirkonkylällä. Haasteena iltojen järjestämisessä oli sama ongelma kuin nuortenkin toimintojen järjestämisessä eli tasapuolisuus. Useimmat illat järjestettiin kirkonkylällä. Kaikkia tilaisuuksia ei voitu kierrättää jokaisella kylällä, koska illat olivat riippuvaisia vetäjien mahdollisuudesta viipyä luennointireissulla. Kaikki vetäjät tulivat muualta, joten pitkien matkojen vuoksi monellakaan ei ollut aikaa kahta päivää kauempaa. Projektin jälkeenkin olisi tarpeellista jatkaa tilaisuuksia. On hyvä aika ajoin herättää keskustelua ajankohtaisista nuorten elämään liittyvistä asioista ja tarjota myös vanhemmille tietoa nuorten elämään liittyvistä ilmiöistä. Tilaisuuksia voisi harkita järjestettäväksi vaikka kerran vuodessa esimerkiksi sosiaali-, sivistys-, ja vapaa-aikatoimen yhteistyönä, jolloin matka-, luennointi- ja matkustuskulut saataisiin jaettua eri osapuolille kohtuullisiksi.

5 PÄÄSTIINKÖ PÄÄMÄÄRÄÄN?

5.1 ” Parempi kuin joku vuosi sitten”

Projektin lopputaipaleella ajatukset kiertävät oikeastaan vain yhden kysymyksen äärellä: Päästiinkö päämäärään, toteutuivatko tavoitteet? Paljon on kolmen vuoden aikana tapahtunut ja osa siitä tuotiin esille tässä loppuraportissa. Mutta ovatko valitut toiminnot olleet sellaisia, jotka ovat johdattaneet kohti tavoitteita ja saavuttamaan niitä? Projektitoiminnan karttana ja kompassina toimivat nuorille toteutetut kartoitukset. Orastavia muutoksia pystyi havaitsemaan tammikuussa 2008 toteutetussa kartoituksessa, mutta työtä oli vielä paljon jäljellä. Loppukartoitus helmikuussa 2009 pyrki hakemaan vastauksia tähän lopputaipaleen polttavaan kysymykseen. Nuoret ja sidosryhmätahojen edustajat kuten ohjausryhmän jäsenet ja koulujen opettajat ovat parhaimpia vastaamaan siihen, mitä hyötyä projektista on ollut Utsjoen kunnan nuorille. Ohjausryhmän jäsenille lähetettiin sähköpostitse kirjallinen kysely ja opettajien mielipiteitä kartoitettiin helmikuussa 2009 olleessa Veso - koulutuksessa kirjallisesti.

Nuorilta kysyttiin yksi sama kysymys, joka on ollut jokaisessa kartoituksessa mukana eli minkälaiseksi paikaksi he kokevat Utsjoen kunnan nuorelle olla ja elää? Toukokuussa 2006 vastaukset olivat suurelta osin negatiivissävytteisiä. Tammikuussa 2008 positiiviset näkökannat olivat saaneet vähän enemmän tilaa. Helmikuussa 2009 nuoret näkivät Utsjoen kunnan seuraavanlaiseksi paikaksi:

”Loistava, koska on lohja ja poroja ja helppo koulu. Huono puoli on, että ei ole kauppoja ja pitkä matka etelään.”

”Viime vuosiin verrattuna tosi hyvä paikka. Mutta nuorille jotka asuvat kylän ulkopuolella muutos on ollut pienempi koska on vaikea saada kyytiä aina kun haluaisi.”

”Rauhallinen, ei paljon saasteita, mutta huono puoli on se, että meidän koulu on homeinen romu.”

”Parempi kuin joku vuosi sitten. Ainoa mikä joskus ressaat on pitkät välimatkat, mutta niihin nyt ei muutenkaan pysty vaikuttamaan.”

”Eipä kovin hyvä, kunta on köyhä ja k-kauppakin lopettaa kohta toimintansa.”

” Kiva, hyvä ja rauhallinen. Minä tykkään.”

” Ei kai täällä edelleenkään mitään huippua ole, muttei niin kökköäkään.”

” Jos tykkää nii kyllä täältä kai löytää ihan kivasti tekemistä.”

” Ihan ok, en keksi paljon mitään mitä kaipaisin”

” Mukava paikka elää, koska täällä tuntee suurimman osan ihmisistä, joten on kavereita ja mukava myös siksi, koska tänne on järjestetty nuorille kaikenlaisia kursseja.”

(2009/ Kartoitus)

Nuorten vastaukset olivat lähes täysin erilaisia projektin päättyessä kuin silloin, kun projekti alkoi. Vastaukset olivat loppukartoituksessa muuttuneet pitemmiksi, kuvailevammiksi ja positiivisemmiksi. Toukokuussa 2006 suosituin sana kuvailemaan Utsjoen kuntaa nuoren silmin oli; ”Paska”, mutta nyt sitä ei käyttänyt kukaan nuorista. On tärkeä huomata, että kartoitusten vastauksista tulee esille se, miten nuoriin vaikuttavat ihan samat asiat kuin aikuisiin. Heitäkin huolestuttaa, jos kyläkauppaa uhkaa lopettaminen. Hekin murehtivat samalla lailla kunnan köyhyyttä ja palvelurakenteen rapistumista kuin aikuiset, koska kaikille kunnan asukkaille se kertoo omaa karua kieltään.

5.2 ”Chillimpi meininki”

Nuorilta kysyttiin myös kaksi samaa kysymystä kuin helmikuun 2008 kartoituksessa, joiden tarkoituksena oli arvioida mitä hyötyä projektista on nuorten mielestä ollut. Nuorilta kysyttiin mitä hyötyä heidän mielestään projektista on ollut yleensä Utsjoen kunnassa asuville nuorille? He vastasivat mm. näin:

” Lisää harrastuksia tullu. Mielialat nousseet.”

” Karigasniemeen ja Nuorgamiin on nyt ainakin saatu sitä toimintaa ees jonkun verran enemmän ko sitä oli. Utsjoellakin on kyllä tapahtunut.”

” Nuoret käyvät ulkosalla muiden nuorten kans, eivätkä vaan istu kotona telkkarin ääressä.”

”Kyllien nuoret ovat tutustuneet paremmin, ollaan saatu kunnollinen nuorisotila ja selvästi enemmän tapahtumaa sekä projektityöntekijä.”

” Chillimpi meininki.”

” Putgi heräsi henkiin. Nuorisovaltuustohommelit.”

” Ei mitään.”

” Auttanut meidän koulua.”

” Täällä on parempi yhteishenki ja täällä ei enää juua niin paljoa.”

” Lopettaneet alkoholin ja huumeiden käytön melkein kokonaan.”

”Nuoret ovat ehkä tulleet sosiaalisemmiksi. Kaikilla on parempi elää Utsjoen kunnassa.”

(2009/ Kartoitus)

Nuorilta kysyttiin myös mitä hyötyä projektista on ollut heille henkilökohtaisesti? He kokivat hyötöneensä mm. seuraavasti:

” Näkee muita saman ikäisiä, ei ole ollu tylsää. ”

” Antanut pirteyttä elämään. ”

” Mahdollisuuksia päästä tekemään kaikenlaisia juttuja. ”

” Eipä henkilökohtaisesti mitään, koska minä se vaan nyhjäjän kotona. ”

” Enemmän tekemistä, parempi meininki. ”

” On päässy vaikuttamaan toiminnan suunnitteluun. ”

” Tekemistä on riittänyt, jos vain on ollut intoa osallistua. ”

” Päässy paremmin ja helpommin tutustumaan muihin Utsjoen kunnan nuoriin. ”

” En osaa sanoa, onhan sillä ollut paljonkin merkitystä. ”

” Että on hauskaa, ei tarvi tehdä mitään tyhmää. ”

” Ystäväni eivät enää inise, että Utsjoki on tylsä paikka eikä ole mitään tekemistä. ”

” Onhan se ollu piristävää ko ollu tekemistä ja Liityin nuvaan. ”

” Paljon hyvää. ”

(2009/ Kartoitus)

Työntekijä, joka projektissa hääää, tuntee usein väistämätöntä riittämättömyyden tunnetta. Aikaa tehdä työtä on vain rajallinen rahoituskausi, tässä projektissa se oli kolme vuotta. Loppukartoituksen vastausten perusteella voidaan kuitenkin todeta projektilla olleen vaikutusta Utsjoen kunnan nuorten elämään. Nuoret nostavat itse vastauksissaan esille asioita, jotka ovat olleet projektissa tavoitteina, mutta joiden onnistumista on vaikea mitata kuten sosiaalisuutta, yhteishenkeä ja yleensä ilmapiiriä. Kartoituskysymykset ovat nuoria ajatellen olleet haastavat, koska heiltä kysyttiin vain avoimia kysymyksiä, joiden tavoitteena on ollut saavuttaa nuorten oma mielipide projektista. Nuoret vastasivat monipuolisesti ja myös ne nuoret jotka eivät ole osallistuneet projektin toimintaan toivat osallistumattomuutensa esille useimmissa vastauksissa perusteluineen.

5.3 ”Nuorten ajatuksia on alettu kuunnella”

Nuorten lisäksi projektin lopputaipaaleella kysyttiin myös sidosryhmätahojen kuten opettajien ja ohjausryhmän jäsenten ajatuksia projektin merkityksestä nuorille ja yleensä kunnalle ja yhteisölle. Opettajien ajatuksia kartoitettiin avoimilla kysymyksillä, joihin he vastasivat koulutuspäivän-

sä yhteydessä (helmikuu 2009). Koulutuspäiville osallistui opettajia Utsjokisuun, Karigasniemen ja Nuorgamin koululta. Ohjausryhmän jäsenten ajatuksia kartoitettiin kyselyllä sähköpostin välityksellä (maaliskuu 2009). Opettajat ja ohjausryhmänjäsenet näkivät projektin merkityksen mm. näin:

”Oppilaat ovat olleet ehkä iloisempia ja keskittyneempiä koulutyöhönsä.”

”Hyvinvointi on lisääntynyt ja syrjäytyminen vähentynyt.”

”On ollut aikuinen, jolle voi puhua ja joka välittää.”

”On ollut värikästä toimintaa.”

”Helpottanut jossain määrin koulun/opettajien huolta, kun on huolen jakajia useampia ja on voinut ohjata oppilaita työntekijän puheille.”

”Projektin ansioista nuoret ja vanhemmat ehkä juttelevat enemmän nuorten asioista.”

”Kasvatusta yhteistoimintaa, terveitä arvoja, kylien välisten raja-aitojen kaatoa, kannustettu päihteettömyyteen.”

”Nuorilla on ollut vastuullinen aikuinen, jonka puoleen kääntyä ongelmissaan ja tämä on näkynyt koulun arjessa.”

”Nuorille on ollut paikka, jonne mennä puhumaan. Minulla opettajana on ollut paikka, jonne mennä kysymään missä mennään.”

”Nuorten ajatuksia on alettu kuunnella ja oloihin vaikuttaa.”

”Projekti on ollut välttämätön nuorten henkisen hyvinvoinnin takia. Projekti on pitänyt monta nuorta pystyssä.”

”Nuorten asia ovat olleet esillä paljon, ”herättelyä” on tapahtunut.”

”Meteli nuorten ympärillä on rauhoittunut, kun muistelee lähtötilannetta.”

”Projekti on auttanut monia nuoria henkilökohtaisella tasolla. Ollut monelle tuki ja turva.”

Projektin toiminnan kannalta oli äärimmäisen tärkeää, että työhuone sijaitsi nimenomaan koululla. Joissakin palautteissa kuvailtiin projektityöntekijän toteuttaneen yhtä aikaa koulukuraattorin, nuorisotyönohjaajan ja terveydenhoitajan virkaa. Ennen kaikkea kysymys on ollut helposti tavoitettavissa olevasta koulun ulkopuolisesta aikuisesta, jonka luokse on ollut helppo tulla keskustelemaan. Utsjokisuun koulun henkilökunnasta muodostui tärkeä työn tukija ja yhteistyökumppani projektilla, joten on hienoa, että projekti on voinut myös tukea omalta osaltaan tukea koulun työtä.

5.4 Utsjoen nuorisotyö kukoistamaan

Nuorten Utsjoki-projektin yhtenä tavoitteena hankesuunnitelmassa oli kehittää nuorisotyön malli, joka sopii monikulttuuriseen maaseutuyhteisöön. Nuorisotyöllä Suomessa on pitkä historia, joten malleja on yhtä monta kuin on kuntaakin. Myös Utsjoella on joskus vuosikymmeniä sitten toteutettu hyvää kunnan nuorisotyötä, joka ajan saatossa oli jäänyt resurssipulan jalkoihin. Projektin tavoitteena kunnan nuorisotyön suhteen oli saada elvytettyä se yleensäkin toimimaan, jotta sille voidaan löytää tällä hetkellä toimivin malli. Nuorisotyö on aina taiteilua resurssien kanssa ja sitä se on varsinkin pienessä kunnassa, joka muutenkin tanssii taloutensa kanssa veitsen terällä. Utsjoen nuorisotyö on projektin aikana ottanut askeleita eteen ja taakse, mutta selvää on, että kunnan nuorisotyöllä on oma tärkeä paikkansa ja nuorisotyöllä on edellytyksiä kukoistaa Utsjoen kunnassa.

Nuorisotyö Utsjoen kunnan alueella puhkeaa kukkaan varsin vanhalla keinolla: yhteistyöllä! Pienessä kunnassa kaikilla toimijoilla on sama ongelma koskien vähäisiä resursseja niin työntekijöiden kuin taloudellisen tilanteen suhteen sekä samat haastavat olosuhteet pitkien välimatkojen ja vaihtelevien ikäluokkien kanssa. Yhteistyö eri tahojen kanssa on ollut projektin yksi voimavara. Ilman yhteistyötä ei olisi kehitetty toimintaa eikä projektissa hyväksi havaitut toimintamallit olisi jääneet elämään. Yhteistyöllä saadaan parhainta tulosta resursseihin nähden. Lähin yhteistyöverkosto kunnan nuorisotyölle muodostuisi tällä hetkellä Utsjoen seurakunnan nuorisotyöstä, paikallisista saamelaisista järjestöistä (esim. Sámi Siida), kunnan muista toimialoista sekä paikkakunnan liikuntaseuroista ja kyläyhdistyksistä.

Jokainen yhteistyökumppani tuo oman tärkeän panoksen nuorisotyöhön. Esimerkiksi paikallisten saamelaisten järjestöjen merkitys korostuu saamenkielisen lapsi- ja nuorisotyön kehittämisessä ja ylläpitämisessä. Järjestöjen vahvuudeksi voidaan sanoa vahva kulttuurituntemus, saamen kielen taito ja mahdollisuus hakea rahoitusta myös sellaisista lähteistä, mistä kunta ei voi rahoitusta hakea. Järjestöjen ongelma on kuitenkin se, että niillä ei useinkaan ole mahdollisuutta käyttää muuta kuin pienen palkkion työntekijöitä. Kunnalla taas olisi koulutuksen saanut työntekijä töissä, mutta ei välttämättä saamenkielen taitoa. Yhdistämällä resursseja saadaan toimintaa, missä myös saamenkieli ja -kulttuuri näkyvät ja kuuluvat. Kunnan muiden toimialojen (esim. sivistys-, sosiaali- ja terveystoimi) kanssa tehtävä yhteistyö rikastuttaisi kaikkien toimialojen työtä ja toisi moniammatillisen näkökulman nuorten kanssa tehtävään työhön. Seurakunta on luotettava yhteistyökumppani, joka aktiivisesti järjestää toimintaa nuorille. Voimavaroja yhdistämällä voidaan luoda säännöllinen, nuoria hyvin palveleva viikoittainen nuorisotoiminta jota isommat tapahtu-

mat rikastuttavat. Eri liikuntaseurat ja kyläyhdistykset ovat puolestaan osoittaneet mielellään tuovansa oman panoksen nuorten hyvinvointiin. Heidän tukeminen toteuttamaan ja kehittämään toimintaansa on tärkeää kylien hyvinvoinnin lisäämiseksi.

Utsjoen kunnan nuorisotyön tilanne vaikuttaa tällä hetkellä hyvältä. Vapaa-aikasihteerin työaikaan kuuluu 50 % nuorisotyötä. Vielä ei ole kuitenkaan aihetta tuudittautua siihen, että nyt kaikki on hyvin. Utsjoen kunnan nuorisotyö on erittäin haavoittuvaista. Toiminnasta puuttuu vuosien tuoma pitkäjänteisyys. Nuorisotyö on myös täysin riippuvainen kulloisenkin työntekijän mahdollisuuksista, taidoista ja intresseistä toteuttaa nuorisotyötä. Kunnan olisi syytä laatia nuorisotyön suunnitelma, jossa ilmenee se, mitä kunnan nuorisotyö pitää sisällään, mitkä ovat sen tavoitteet ja millä toiminnoilla tavoitteisiin pyritään. Näin olisi edes jonkinlainen mahdollisuus siihen, että toimintojen tarjonta ja taso eivät romahda mahdollisen työntekijävaihdoksen myötä. Vapaa-aikatoimen esimiehen on huolehdittava siitä, että suunnitelmaa päivitetään ja sitä toteutetaan asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Utsjoen nuorisotyön kukoistus on taattu, jos sitä vielä muistetaan ravita positiivisella asenteella ja uskolla huomiseen!

6 MATKAN ARVIOINTIA

Kolme vuotta elämän makuista matkaa Nuorten Utsjoki-projektissa. Projektin alkua siivitti useiden tahojen huoli ja monin tavoin esille tullut totuus siitä, että nuorten asiat eivät ole hyvin Utsjoen kunnassa. Nuoret kokivat elämisensä paikkakunnalla ankeaksi ja tylsäksi. Heistä ei välitetty, heistä ei oltu kiinnostuneita. Projektin tavoitteena oli vaikuttaa monella tasolla ja tavalla nuorten elinolosuhteiden ja elämälaadun parantumiseen Utsjoen kunnassa. Työ alkoi kuuntelemalla nuorten ajatuksia, heidän unelmia ja toiveita. Työ eteni niiden toteuttamista kohti. Loppukartoituksessa saatujen vastausten perusteella projekti on onnistunut monin tavoin toiminnassaan. Nuoret kokevat saaneen iloa elämään, yhteishenki on parantunut, he ovat oppineet sosiaalisemmiksi ja heillä on ollut mielekästä toimintaa, johon he ovat saaneet itse vaikuttaa. Heillä on ollut välittävä, kuunteleva aikuinen, jonka luokse on ollut helppo tulla.

Projekti työskenteli nuorten lisäksi myös aikuisten ja kuntaorganisaation kanssa. Projektin aikana kunta aktivoitui parantamaan lapsille ja nuorille suunnattuja palveluja. Kuntaan palkattiin vapaa-aikasihteeriksi kesällä 2006, jonka toimenkuvaan kuului ensin 10 % nuorisotyötä. Syksystä 2008 toimeen on kuulunut 50 % nuorisotyötä. Kunta palkkasi myös sosiaalitoimeen toisen sosiaalityöntekijän keväällä 2008. Myös paikalliset järjestöt ja kyläyhdistykset ovat aktivoituneet tekemään oman tärkeän osansa lapsille ja nuorille suunnattujen toimintojen lisäämiseksi.

Yhteistyössä seurakunnan ja kunnan kanssa kehitettiin kaikkien kylien yhteiset nuortenillat, pidettiin tapahtumia ja pyöritettiin viikoittaista toimintaa eri kylillä. Kunnan ja nuorten kanssa remontoitiin nuorisotila ja perustettiin nuorisovaltuusto. Nuorisotoimintoihin lanseerattiin ”Selvän pelin” sävelet. Monien eri tahojen kanssa järjestettiin useita erilaisia tilaisuuksia ja tapahtumia toimintavuosien aikana. Yhteistyö kaikkien tahojen kanssa oli hedelmällistä ja innosti tarttumaan toimeen. Toimintojen kehittämisessä on onnistuttu niin, että ne jatkuvat eri yhteistyökumppaneiden, pääsääntöisesti kunnan tai seurakunnan jatkamina.

Toiminta on ollut monipuolista, mutta sen haasteena on ollut koko ajan tasapuolisuus. Miten kuroa umpeen pitkien välimatkojen tuoma eriarvoisuus. Kyytejä lyhyt kursseille ja moniin toimintoihin järjestettiin, mutta silti jotkut kauempana asuvat nuoret eivät voineet osallistua toimintaan niin paljon kuin olisivat halunneet. Myöskään tavoite työpari työskentelystä ei toteutunut täysin. Saamelainen, saamenkielinen työntekijä työskenteli projektissa vuoden ja kaksi kuukaut-

ta. Hanke olisi muodostunut varmasti erilaiseksi, jos olisi ollut mahdollista noudattaa alkuperäistä suunnitelmaa kahden työntekijän, saamelaisen ja suomalaisen suhteen koko projektin ajan. Se olisi ollut merkittävää nimenomaan saamelaisten nuorten kannalta. Saamenkieltä ei nuorten vapaa-ajantoiminnoissa juurikaan kuule. Jonkin verran nuoret puhuvat kieltä keskenään, mutta hyvin usein kieli kääntyy suomeksi, jos kaikki muutkin sitä käyttävät.

Työpari työskentelystä saatiin projektin aikana hyviä kokemuksia. Esimerkiksi keväällä 2007 projektin yksi toimintamuoto oli tyttöryhmä nimeltä marttakerho, jota pidettiin silloisen projektityöntekijä Liisa Länsmanin kanssa luontevasti molemmilla kielillä. Kahden työntekijän työpanos mahdollisti muutenkin laajemman toiminnan projektin aikana, kun resursseja oli enemmän. Esimerkiksi kolmantena toimintavuotena aikuisten tilaisuuksien järjestämiseen ei tahtonut löytyä riittävästi aikaa muun toiminnan viedessä ajan. Työparityöskentely olisi mahdollistanut myös paremmin raja-alue yhteistyön kartoittamisen, mikä nyt jäi varsin vähälle, sillä sitä pystyttiin viemään eteenpäin vain silloin, kun toinen työntekijä oli töissä.

Projektista tiedotettiin varsin hyvin koko toiminnan ajan. Projektin esittelytilaisuuden ja loppujuhlan lisäksi projektissa olisi voitu kuitenkin pitää myös kaikille avoimia välitiedotustilaisuuksia. Yksi opettaja palautteessaan mainitsi, että olisi ollut mielenkiintoista kuulla projektin kulumisia ja näkökulmia nuorten elämään vähän useammin. Harmi, ettei tätä huomattu toteuttaa tässä projektissa.

Projektin toiminta on edennyt vuosittain tavoitteiden mukaisesti. Joskus on tuntunut, että työ ei etene. Tällaiset suvantovaiheet ovat kuitenkin olleet tarpeellisia, jotta on pystytty selkeästi arvioimaan toimintaa. Projektissa ei ole tarkoituksen mukaista, että kaikkea tapahtuu koko ajan vaan mikä on toiminnan tarkoitus, mitkä ovat tavoitteet ja miten niihin voitaisiin päästä. Suvantovaiheet ovat auttaneet jäsentämään tapahtunutta ja suunnittelemaan tulevaa. Kaiken kaikkiaan voidaan todeta Nuorten Utsjoki-projektin onnistuneen parantamaan nuorten elinolosuhteita ja elämänlaatua Utsjoen kunnassa. Yhteisön ja kuntaorganisaation aktivoiminen on onnistunut sen verran, mitä se, tämän projektin puitteissa ylipäättään on ollut mahdollista. Mutta kuten alussa on jo todettu, on selvää, että työn täytyy edelleen jatkua lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisäämiseksi.

7 MATKAN LOPUSSA

Kolmen vuoden aikana on tapahtunut paljon, joista tärkeimmät asiat toivottavasti nousivat esille tässä loppuraportissa. Joku merellä kulkija on joskus sanonut, että tärkeintä ei ole matkan päämäärä, vaan itse matkalla oleminen. Samoin voisi sanoa tästä projektista. Nuorten Utsjoki-projekti on toimintavuosiensa aikana ollut olennainen osa nuorten maailmaa ja nuoret ovat olleet olennainen osa projektia. Kolme vuotta on lyhyt aika, kun puhutaan muutoksista. Toisaalta se on riittävän pitkä aika siihen, että ihmiset tutustuvat ja kiintyvät toisiinsa, syntyy luottamuksellisia suhteita ja jokapäiväisiä kohtaamisia, joilla on oma salattu merkityksensä. Projekteilla on selvä alku ja loppu. Varsinkin loppu tuntuu raadolliselta. Tuntuu, että on lopetettava juuri silloin, kun jotakin on saanut alulle. Mutta ilman projektia sitä alkua ei välttämättä olisi syntynyt. Elämä jatkuu, vaikka projekti päättyy, mutta hetken aikaa sopeutumiseen kuluu niin nuorilla, projektin työntekijällä kuin muilla matkakumppaneilla. Projektin lopussa tuntuu tärkeältä saada kiittää kaikkia Nuorten Utsjoki-projektissa tavalla tai toisella mukana olleita sydämen pohjasta asti. On ollut etuoikeus saada olla mukana tällä yhteisellä matkalla.

Tässä raportissa pyrittiin saamaan nuorten ääni kuuluviin. Niinpä tämä on myös hyvä lopettaa nuorten toiveisiin. Nuorilta kysyttiin loppukartoituksessa, että mitä he toivoisivat nuorisotyönohjaajien vielä tekävän parantaakseen lasten ja nuorten asioita Utsjoen kunnassa. Nämä toiveet ovat kuin viestikapula, jonka projekti luovuttaa Utsjoen seurakunnan nuorisotyönohjaajalle, kunnan vapaa-aikasihteerille ja kaikille, jotka toimivat nuorten parissa Utsjoen kunnassa:

Nuoret toivoivat mm.:

”Keskustelevan asioista nuorten kanssa noin yleensä.”

”Järjestää enemmän tapahtumia ja kerhoja.”

”Nuorteniltoja ym. lisää, kaikkea missä voi keskustella vapaasti kaveriporukan kanssa.”

”Jatkavan samaan malliin ja yrittää lopettaa kokonaan huumeet ja alkoholin käyttö Utsjoella.”

”Auttamaan kaikkia saamaan laajakaista.”

”Hankkisivat Karigasniemen kouluun salin ja parantaisivat home-ongelmasta.”

”Lisää kursseja.”

”Lisää harrastuksia.”

”Enemmän valistusta.”

”Lisää leirejä ja semmosia iltapäiväkerhoja.”

”Vois pitää vaikka korvat auki ja ottaa enemmän huomioon kaikki tyypit.”

”Yhdessä oloa ja hauskaa tekemistä niin ei olo käy yksinäiseksi.”

(2009/ Kartoitus)

Osa nuorten toiveista voi aikuisten silmin, joita usein liika realismi sumentaa, tuntua mahdottomiltakin toteuttaa. Useat nuorten toiveet taas ovat täysin mahdollisia. Ei ole liikaa vaadittu, että nuorten kanssa työskentelevät keskustelevat heidän kanssaan, kuuntelevat heitä ja huomioivat kaikkia tasapuolisesti. Nuorisotyöllä on mahdollista karkottaa yksinäisyyden ja ilottomuuden mustat pilvet nuorten maailmasta ja parantaa monin tavoin nuorten elinolosuhteita ja hyvinvointia. Lasten ja nuorten unelmat voivat siivittää aikuisiakin uskomaan jopa mahdottomaan.

”Olosuhteiden ei tarvitse murskata unelmia.

*Unelmat syntyvät ihmisen sydämessä ja mielessä,
ja vain siellä ne voivat kuolla!*

*Vaikeisiin asioihin menee aikaa,
mahdottomiin menee vain hiukan kauemmin.”*

- A..E. Berg-

LÄHTEET

Inarilainen 26.1.2005

Kartoitukset: Nuorten Utsjoki-projektin aikana nuorille toteutetut kartoitukset 2006- 2009.

Lapin Kansa 27.4.2006

Lapin lääninhallitus, 2009: Lääninhallituksen tilastokatsaus Lapin kunnille väestön terveyden ja hyvinvoinnin seurannan tueksi, Lapin lääninhallituksen julkaisusarja 2/2009.. Julkaisu luettavissa internetistä osoitteessa:

[Http://www.laaninhallitus.fi/lh/biblio.nsf/vwbytypefinlh/3BC2412172CE2600C225757B001BCDB?OpenDocument&lh=lappi](http://www.laaninhallitus.fi/lh/biblio.nsf/vwbytypefinlh/3BC2412172CE2600C225757B001BCDB?OpenDocument&lh=lappi). Luettu 20.4.2009.

Lindqvist, Martti 1984: Hyvä elämä, erään mahdollisen maailman luonnos. Helsingissä kustannusosakeyhtiö. Otavan painolaitokset, Keuruu.

Päiväkirja: Projektisihteeri Minna Laakon henkilökohtainen projektipäiväkirja 2006-2009.

Rasmus, Minna 2008: Saamelaislasten hyvinvointi ja heidän oikeuksiensa toteutuminen Suomen saamelaisalueella. Lapsiasiavaltuutetun toimiston selvityksiä 1:2008. Jyväskylä. Julkaisu luettavissa myös internetissä osoitteessa www.lapsiasia.fi

[Http://yle.fi/kotimaanviikko](http://yle.fi/kotimaanviikko), 9.4.2009

[Http://yle.fi/kotimaanviikko/2003/25092005_ohjelma.html](http://yle.fi/kotimaanviikko/2003/25092005_ohjelma.html), luettu 9.4.2009.

[Http://arkisto.turunsanomat.fi](http://arkisto.turunsanomat.fi), 9.4.2009

<http://arkisto.turunsanomat.fi/?ts=3,0:0:0:0,0:0:0:0,0,1:0:0:0:0:ilokaasu>, luettu 9.4.2009.

www.samisoster.com:

http://www.samisoster.com/index.php?option=com_content&view=article&id=5&Itemid=21, luettu 2.4.2009. Luettu 2.4.2009.

www.samediggi.fi:

http://www.samediggi.fi/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=105&Itemid=104. Luettu 9.4.2009.

www.finlex.fi: [Http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072). Luettu 7.4.2009.

LIITTEET

Liite 1: Nuorten Utsjoki-projektin alkukartoituskysymykset toukokuu/ 2006

Nuorten Utsjoki/ Nuoraid Ohcejohka- projekti *Alkukartoitus/Utsjoki /kevät 2006*

1. Millainen paikka sinun mielestäsi Utsjoki on nyt nuorelle olla ja elää?

2. Millainen olisi sinun unelmiesi Utsjoki....?

3. Minkälaista toimintaa toivoisit, että nuorten Utsjoki-projektin puitteissa kirkonkylälle voitaisiin saada.....?

4. NUORET TARVITSEVAT UTSJOELLA.....

Rengasta **KAKSI PARHAINTA** vaihtoehtoa **JOKAISESTA RYHMÄSTÄ**.

1 ryhmä

- Kokoontumistilan, jossa nuoret voisivat viettää aikaa ja tavata toisia nuoria ilman nuorisotyönohjaajaa tai muuta valvontaa.
- *Kokoontumistilan, jossa olisi aina paikalla myös nuorisotyönohjaaja. Tilalla nuoret voisivat viettää aikaa, tavata toisia nuoria, keskustella nuorisotyönohjaajan kanssa ja yhdessä ohjaajan kanssa suunnitella erilaista toimintaa.*
- Säännöllistä, ohjattua ryhmätoimintaa, jonkin liikuntaharrastuksen parissa.
- Säännöllistä, ohjattua ryhmätoimintaa jonkin muun harrastuksen kuin liikunnan parissa.

2 ryhmä

- Toimintaa, joka tavoittaa nuoria oman kylän lisäksi myös muualta Utsjoen kunnasta (Karigasniemi, Nuorgam..).
- *Toimintaa, joka tavoittaa nuoria oman kylän lisäksi myös rajanaapurista esim. Norjan puolelta.*
- Toimintaa, joka tavoittaa vain kirkonkylän nuoria
- *Toimintaa, joka on kansainvälistä esim. nuorisovaihdot*

3.ryhmä

- Paikan, jossa voi keskustella luottamuksellisesti omista asioistaan nuorisotyönohjaajan kanssa.
- *Paikan, jossa voi keskustella omista asioistaan muiden saman ikäisten kanssa*
- Paikan, jossa voi keskustella nuorten asioista omien vanhempien ja muiden aikuisten kanssa
- *Paikan, jossa voi keskustella nuorten asioista kunnan päättäjien kanssa*

4 ryhmä

- Päähteettömiä diskoja ja muita nuorille suunnattuja päähteettömiä tapahtumia
- *Tapahtumia, jossa on koolla eri-ikäisiä ihmisiä*
- Tapahtumia, jotka ovat nuorten itsensä suunnittelemia
- *Tapahtumia, jotka ovat muualla kuin Utsjoen kunnassa*

5. Minkä liikuntalajin/ lajien tai harrastuksen/ harrastusten parissa ryhmiä voisi mielestäsi kokoontua?

6. Kuinka usein ryhmän/ryhmien pitäisi kokoontua?

7. Toivoisitko, että sekaryhmien (ryhmään voi osallistua sekä tytöt, että pojat) lisäksi olisi ryhmiä joihin voi osallistua vain tytöt tai vain pojat? **Rengasta vastaus.**

KYLLÄ / EI

8. Kuinka **usein ja minä päivinä** nuorille suunnatun tilan pitäisi mielestäsi olla auki ja **mihin aikaan**?

9. Projektin työnimenä on Nuorten Utsjoki/ Nuoraid Ohcejohka. Mikä olisi mielestäsi osuvampi nimi nuoriin kohdistuvalla projektille? (saa olla useita nimiehdotuksia)

10. Haluan vielä sanoa:

Liite 2: Yhteinen kysely nuorisovaltuuston kanssa nuorten vapaa-ajanvietto mahdollisuuksista ja Nuorten Utsjoki-projektin väliaikakartoitus tammikuu/2008

KYSELY NUORTEN VAPAA-AJANVIETTO MAHDOLLISUUKSISTA JA NUORTEN UTSJOKI-PROJEKTIN VÄLIAIKAKARTOITUS

Sukupuoli: NAINEN/ MIES

Kouluaste: LUKIO/ YLÄASTE

1) Millainen paikka sinun mielestäsi Utsjoen kunta on nyt nuorelle olla ja elää?

2) Oletko osallistunut Nuorten Utsjoki-projektin järjestämään toimintaan? (rengasta vastaus):

Kyllä En

2a) Jos vastasit Kyllä, niin mihin toimintaan olet osallistunut?

2b) Jos vastasit En, niin minkä vuoksi et?

3) Mitä hyötyä sinulle henkilökohtaisesti on ollut Nuorten Utsjoki-projektista?

4) Mitä hyötyä luulet, että projektista on yleensä ollut Utsjoen kunnan alueella asuville nuorille?

5) Projekti toimii vielä vuoden, mitä projektin pitäisi vielä tehdä parantaakseen nuorten asioita ja tilannetta kunnassa?

6) Minkälaista toimintaa toivoisit, että nuorille järjestettäisiin viikonloppuisin (rengasta toiveesi)?

Leiri Utsjoella	Leiri muualla	Uinti vuoroj
Illanviettoja oman kylän nuorten kesken	Illanviettoja koko kunnan nuorten kesken	
Erilaisia liikuntaharrasteita	Discoja	Salibandy vuoroja
Nuorisotila auki	Käsityökursseja	Kaikenlaista harrastetoiminta
	En toivo viikonloppuisin toimintaa	

7) Minkälaisia harrastusmahdollisuuksia yleensä toivoisit?

8) Toivoisitko enemmän kylien yhteisiä nuorten tapaamisia?

KYLLÄ/ EI

9) KOETKO ETTÄ..... (Rengasta/raksita vaihtoehto, jos olet samaa mieltä)

Nuoria ei huomioida kunnan päätöksen teossa
Nuorisotoimintaa on riittävästi
Saat riittävästi tukea vanhemmiltasi
Toimintaa ei järjestetä tasapuolisesti joka kylällä
Nuorisotiloja pitäisi olla enemmän
Utsjoella on huumeongelmaa yli 18v nuorilla
Sinua kiusataan koulussa
Sinulla on ystäviä joiden kanssa voit keskustella
Nuorisovaltuustosta on hyötyä
Saat riittävästi tukea ystäviltäsi
Toimintaa järjestetään tasapuolisesti joka kylällä
Lähelläsi on aikuisia, joiden kanssa voit keskustella
Sinulla on turvallinen olo
Nuoret käyttävät liikaa alkoholia Utsjoella
Saat riittävästi tukea koulunkäyntiin opettajilta
Nuorisovaltuusto ajaa sinun asioitasi
Utsjoella on huumeongelmaa alle 18v nuorilla
Kunta panostaa nuoriin riittävästi
Saat riittävästi seksuaalivalistusta
Saat riittävästi tukea koulunkäyntiin vanhemmiltasi

10) Minkälaisia asioita haluaisit, että nuorisovaltuusto veisi eteenpäin?

Kiitos vastauksistasi!

Liite 3: Projektin loppukartoitus helmikuu/2009

NUORTEN UTSJOKI-PROJEKTIN LOPPUKARTOITUS

Sukupuoli: NAINEN/ MIES

Kouluaste: LUKIO/ YLÄASTE

1) Millainen paikka sinun mielestäsi Utsjoen kunta on tällä hetkellä nuorelle olla ja elää?

2) Oletko osallistunut Nuorten Utsjoki-projektin järjestämään toimintaan? (ympyröi vastaus):

Kyllä **En**

2a) Jos vastasit **Kyllä**, niin mihin toimintaan olet osallistunut?

2b) Jos vastasit **En**, niin minkä vuoksi et?

3) Mitä hyötyä sinun mielestäsi Nuorten Utsjoki- projektista on ollut Utsjoen kunnassa asuville nuorille?

4) Mitä hyötyä sinulle henkilökohtaisesti on ollut Nuorten Utsjoki-projektista?

5) Onko sinulla riittävästi mielekästä tekemistä vapaa-aikanasi? (ympyröi vastaus)

Kyllä

Ei

Jos vastasit Ei, minkälaisia toiminta/harrastusmahdollisuuksia toivoisit vapaa-aikanasi?

6) Olisiko sinun mielestäsi tarpeellista, että koululla olisi säännöllisesti (esim. kerran viikossa) opettajakunnan ulkopuolinen henkilö (esim. kuraattori/nuorisotyönohjaaja), jonka kanssa voisi käydä keskustelemassa eri asioista?

Kyllä

Ei

7) Mitä toivoisit nuorisotyönohjaajien tekevän parantaakseen lasten ja nuorten asioita Utsjoen kunnassa?

HURJAN ISOT KIITOKSET VASTAUKSISTASI! 😊

NUORTEN UTSJOKI-PROJEKTIN OHJAUSRYHMÄN JÄSEN

PALAUTEKYSELY

Nuorten Utsjoki-projekti on toiminut Utsjoen kunnassa toukokuusta 2006. Projekti päättyi huhtikuussa 2009. Pyytäisin teitä projektin ohjausryhmän jäsenenä antamaan kirjallista palautetta projektista. **Voitte vastata annettuihin kysymyksiin, tai kirjoittaa vapaamuotoisen palautteen kysymyksiä apuna käyttäen.** Kysymykset on laadittu hankesuunnitelman pohjalta. Niiden tarkoituksena on saada tietoa siitä, miten projekti on onnistunut tavoitteissaan.

Laita palaute minulle mielellään sähköpostitse. Vaikka palaute tulee omalla nimelläsi, se käsitellään nimettömänä, sillä joitakin osia palautteista käytetään projektin loppuraportissa. Loppuraporttiin lainaukset palautteesta nimetään nimellä "ohjausryhmän jäsen".

KYSYMYKSET

1. NUORET

A) Onko nuorten elämäntilanteessa tapahtunut muutoksia Nuorten Utsjoki-projektin aikana?

B) Onko nuorille ollut tarjolla enemmän mielekkäitä toimintoja vapaa-ajalla Nuorten Utsjoki-projektin myötä?

C) Onko nuorten suhtautuminen parantunut elämään monikulttuurisessa yhteisössä?

D) Onko nuoren/nuorten syrjäytymisriski pienentynyt projektin tukitoimilla?

2. YHTEISÖ

E) Onko nuorten elinolosuhteiden kehittämiseen liittyvä toiminta muuttunut?

F) Onko projektin aikana kyetty kehittämään nuorisotyön toimintamallia, jolla olisi edellytyksiä onnistua monikulttuurisessa maaseutuyhteisössä nuoria tukevalla tavalla?

G) Onko yhteisön vastuu nuorista lisääntynyt? Jos mielestäsi on, niin minkälaisina toimina se näkyy?

H) Ovatko työkäytänteet vakiintuneet eri toimijatahojen välillä nuorten elinolosuhteiden parantamiseksi?

I) Toimiiko yhteisö luonnollisena turvaverkkona nuorille?

J) Kantaako Utsjoen kunta vastuuta nuorten hyvinvoinnista päätöksillä ja konkreettisilla toimenpiteillä?

